

OTROZINA
BIBLIA.

OTROZHA
BIBLIA

Ein Handbüchlein/

Darinn ist vnter andern der
Catechismus Von
fünfftelet sprachen
φεν.

DEUTERONOMY NA VI

Nu te besede katere tebi danaf
Isapovém, bodesh utvoiem sers
cu hrani: inu ne Otrokom tvoim
otril, inu od njih govorit, sodezh
doma'vhisti tvoij, alli po
potu gredezh: kadat
leshel: inu
vstanesh.

done M. F. Illjirin

Artillie Puzm: Gasseij Lind: 1868
Angstömngi

ALPHABE-
TVM SLA-
VONICVM.

A B V G D E S H S S
I I K L M N O P R
S T V H O F C ZH
SH CH E E IA IE IV.

NOMINA LITERARVM.

AS, Buki, Vidi, Glagolie,
Dobro, Esti, shivite, selo
semliā, ŋshe, I, Kako, Liudi,
Mislite, Nash, on, Pokoi Reci
Slovo, Terdo, uk, Hir, Ot,
Fert, Ci, Zhery, sha, lcha, Ier
Iat, Ia, Ie, Iuf.

a b v g d e sh s s ŋ i k l m
n o p r s t u h o f c zh sh sch
è é ia ie iu.

A a vocales

VOCALIS.

a e ij i o u o è é ia ie iu,

SYLLABAE.

Ab eb ib ob ub iab iub,
 Bab bev boi bui beb,
 Vnas vnes vnif vnof vnuf,
 Dash desh dish dosh dush,
 Plafch plesch plifch plofch plusch,
 Nia nie nij nio niu,

NOTA.

V sijllabiciraniu imash puhstas
 be imenovati, koker Nemci
 ali Latini; rekoč a, s, r, nekar af,
 ševo, reci, Sakai nashi slovenski
 puštabi imena imajo, po Iudov
 škiga inu Gèškiga iesika šegi,
 Nekar, da bivšaki puhstas ali slo
 vo vbešedah tuliko kako ena cela
 beseda ali sijllaba možhi imel Ex
 empel BOG né маш brati, Bukōs
 glagolice; tamazh Bog, Bog, ko
 ker latini ali Nemci, **Gotte**
 Vocabula

VOCABVLA.

Deus	Bog	Aqua	Voda
Coelum	Nebo	Mare	Morie
Stella	Svèsda	Homo	zhlovik
Luna	Luna	Corpus	Telo
Terra	Semlia	Parer	Ozha
Vita	Shivot	Filius	Syn
Mors	Smèrt	Mater	Mati
Anima	Dušha	Filia	Hzhi
Domus	Hifha	Villa	Vaf
Familia	drushina	Regio	Deshela
Vrbs	Mesto	Rex	Kral
Arx	Grad	Regnum	Kra Clevstvo.

Dicta.

Quod tibi non vis fieri alteri ne feceris,

IOAN: III.

Tako ie Bog Svétlubil, da iesvoie
 ga samoroieniga Syna dal, da vlaš
 ki kijr vne ga veroie, ne pogine, ta
 mazh ima vezhni leben,

A 3 Ioan;

IOAN: XV. XVI.

Sa rišnico vam povém: Kar kuli
boste moiga Ozheta profili vmoš
im Imenu, to vam bode dal.

IOAN: III.

Ako gdo nebode preroben is vode
inu svetiga duha, ta ne poide vne-
šesko kraljevstvo.

IOAN: NA VI

Kateri ieij moie mesu, inu pje mo-
io křij, ima vezhni leben, Inu iest
ozho obuditiga na sodnij dan.

SAZHETAK

KATEHISMA KRAN-
škiga.

OZHA VPRASHA
Dete odgovaria.

OZHA.

Kaj si ti mote Dete?

DETE.

Iest sam en Christian.

OZHA:

Sakat si Christian?

DETE.

Satu kar to karshansko pravo Ves-
ro imam sposnam, inu deršam.

OZHA.

2 4 Kolico.

**Zuliku stufov allí del ima Karshanske
Otroshy Nauk allí Catechismus?**

DETE,

SHEST: Pèrvi del so, deset sapo-
vedi Boshie,

DRVGI del ie, ta Apostolka vera,

TRETI, Molitov Gospodnia,

ZHETERTI, tu predigarstvu,

allí kluzhí od nebeskiga kralevtva

PETI del, ta Sakrament svetiga

kàrsta,

SHESTI del ie, ta sakrament Ve-

zherie Christulove,

Exod. 19

20

Deutro 5

PERVI DEL

Deset sapovedí Boshie,

OZHA.

Dovei ta perov del nashiga Karshans-
kega Katchisma/ te deset
sapovedi Boshie?

DETE,

pèrva

PERVA SAPOVED.

IEST GOSpod sám tvoí Bog, po tih deset
kijr sám tebe ispelial ís Egypške sapovedah
deshele, od doma te slushbe: Ne inu Boshy
imeí tuíh Bogov pred mano. Ne Besedi nez
sturíli oben pild allí kakovo Sna, far zhlove-
manie, ní od tígá kar íe sgoráí na sfi allí pa-
Nebesih, ní kar íe sdoláí na Semli, peshti / is
ní kar íe uvodah pod Semlio, mamó Bos
molijh, inu íjm ne slushí, gu slushiti-

DRVGA.

Ne vsami vusta Ime Gospoda Bos-
ga tvoiga sa markai. Sakai Gos-
pod ozhe strafati tígá, kijr niego-
vu Ime sa markai vusta vsarpe.

TRETIA.

Spomni da sabbothni dan posve-
zhuiesh,

ZHETERTA SAPOVED

A S

Spolstoi

Spashtoi Ozheta tvoiga inu Mas-
ter tvoio da bosh dolgu shivil na
Semlij.

PETA.

Ne vbijaj.

SHEST A.

Ne preshushtovai

SEDMA.

Ne kradi.

OSMA.

Ne govori krivu prizhovanie su-
per tvoimu blishnimu.

DEVETA.

Ne sheli tvoiga blishniga hishu.

DESETA.

Ne sheli tudi tvoiga blishniga
shene, ne Hlapca; ne Dekle; ne
vola, ne Olla; ne kar ie kuli nie-
goviga,

Drugi

Le hude she
lie so Greh.
Sato oben
Pestavo pos
polnoma ne
bershi. oben
stasi nio ty
di vnebesa
ne pride.

DRUGIDEL

APOSTOLSKA

Vera,

OZHA.

Dovei vshe drugi del / Apostolsko vero:

DETE.

IEST VEROIEM VBOGA
Ozheta Vsigamogochiga stvar-
nika Nebes inu Semlie.

INV VIESVSA CHRISTVSA
Sinu nega ediniga, Gospoda na-
shiga; knj ie pozhet od svetiga
Duha; Roien is Marie Divice; gert
pil pod Ponciom Pilatom; Kris-
han, vmert inu pokopan; Doli-
shal kpaklom; Na tretij dan spet
od smerti vstal, Gorishal vnebesa;
Sedi na desnici Boga Ozheta vsi-
gamogochiga; Od unod ima pri-
ti soditi shive inv mertve,

Bog Osha
Stvarnik.

Gen. 1. 2.

Bog Syn-
Drehtenik
inu srednik.

Luc. 1. 2.

Matt. 27.

Luc. 23.

Rom. 4.

Joan. 20.

1. Kor. 15.

Acto. 1.

Ephe. 4.

Matt. 28.

Iest

Bog Sveti **JEST VEROIEM** vsuetiga Duh
Duh posvesha, Edno sveto kârshansko Cerkov;
zhenst. Gmaina tih svetnikov; Odpuscha
nie Grehov; vstaenie tîga Mela;
Inu en vezhni leben.

Matth, 6.

TRETIÍ DEL.

Molitov Gospodnia,

OZHA

*Povei tretij del / to Molitov / Eatero nas
te sam nash lûbi Gospod Jesus
shyd moliti?*

*Boga sámto
ga Imamo
moliti le vs
Christusovi
Imenu sa
vsako potres
bo.*

DETE.

predgovor **OZHE NASH** kjr si vnebesih
i. prošnia Posvezhenu bodi tvoie Ime.

II. Pridi knam tvoie Kralovstvu.

III. Isidi se tvoia volia kokér na Neby
taku tudi na Semlj

III. Dai nam danaj nash vsakdani kruh

Inu

Inu nam odpusti nashe dolge, ko
ker mi tudi opduchamo nashim
dolshnikom.

V.

Inu naf ne vpelai vîskushnio,

VI.

Tamazh naf réshí od sléga.

VII.

SAKAI tvoie ietu kralovstvu inu
Muzh tér zhasht vekoma *Svershente.*

AMEN.

ZHETERTI DEL.

To predigarstvu alli kluzhi od ne
beskiga kralovstva.

OZHA.

*Povei zheterti del od predigarstva im
kluzhev od nebeskiga Kralovstva?*

DETE.

SAM IESVS CHRISTVS. Matth. 23.
je kvseim svoim Apostolom goz Mark. 16.
voril letaku: Meni ie dana vsa o Luc. 14.
blast na Neby inu na Semlj, obto Joann. 15.
poidite

Iest/ nekaz
papesah gos
pod posez
malstl/ staz
rishi/ all
Koncilij.
Matth. 19
Joan. 20.
Velika O
blast svet
ga pred
garstva.

poidite po vseim Sveitu, inu u
zhite vlake Ludi: Inu karstitejh
vtim Imenu Ozheta inu Synu ter
Svetiga Duha, Inu uzhitelj d
shati vse tu kar sam IEST vam
sapovedal, Inu pole, Ias sam sva
mi red vsaki zhas noter do konca
sveta. Inu suseb ksvetimu Petru,
Iest ozho tebi dati kluzhe od ne
beskiga kralovstva, Kar kuli sves
shesh na Semlij bode svesanu vne
besih, Inu kar kuli odvesesh na
Semlij, bode vnebesih odvesanu.

PETI DEL SAKRAMENT SVETIGA KARSTA,

OZHA.

povei

povei peti del/ od Sakramenta svetiga
Karsta:

DETE.

Tako govori sam Kristus pro
ti svojim Iogrom: Poidite po
vseim ulnim svetu, inu predigoj
te ta Euangelion vseim Ludem:
Inu karstitejh vtim Imenij Ozhe
ta, inu Sinu ter svetiga Duha,
Kateri bode veroval inu bo karst
chen, ta bode isvelizhan. Kateri
pak ne bo veroval, ta bode ferd
man.

Matth. 28
Mar. 16
Joan. 30
Karstiti se
imajo ludie
nekaz Sgos
nove svos
do pres olis
slyn inu sos
li. 20.
Tit. 3.
Rom. 6.

SHESTI DEL SAKRAMENT VEZHERIE Christufove,

OZHA

povei

povei ta shesti poslednj del nashiga katehizma: Te besede od Vezherie Kristusove:

Matth. 26.

Mar. 14.

Luc. 22.

1. Kor. 10.

11

.DETE.

NASH GOSPOD IESVS

Christus vtei nozhi vkateri ie ferata bil, inu svoimi Iogri vez

Christusovu zherial: vsame kruh, sahvali, gas Telo inu fry raslomi, inu da svoijm Iogrom re se ima iesti koch: vsamite inu ieite: To ie mo niu pitri kspo minu da nas ie Telo, katero bode sa vas danu: ie Christus Leto sturite kmoimu spominu.

Svoiem ofro RAVNY taku po Vezherij vsame Popolnoma kelih, sahvali inu pravi: vsamite reshil. nefaz inu pite is niega vli: Ta kelih ie ofrovati sa ta novi Testament vmoij krij, kas mertve inu shove/lofer da bi Chris tera sa vas inu sa njih dosti prelita stur nas ne bode, kodpuschaniu Grehov: Leto bil celu od sturite kokèr zhestukrat bošte pñli reshil. kmoimu spominu.

Ebre. 7. 9.

10.

SAHVALENIE.

Mi smo

MI smo slifhali inu sastopili vsih shest delov nashiga katehizma. Natu vli Bog ga Ozheta Stvarnika Iesusa Christusa Odreshenika, Inu Svetoga Duha Posvezhenika nashiga sarcom zhastimo, inu visoku sahvalimo: kar ie vnaasih tudi slovenskih deshejah to sdravo luzh svetiga Evangelia ushgal, inu nam svoijm neumnim mladim Otrokom tu resodel, kar ie tim modrim figa Sveta sakril, Olubi vsigamo gozhi Ozha, resveti ishe vezh vbosih Ludi serca, krij vtammi prebivaio, Inu potèrdi nas svetim Duhom tvoijm, da vtei Luzhi shivimo, inu vekoma ohranjeni bodemo. AMEN.

Nato vli sercom poimo.

Ne dai Ozha nash lubi Bog Da bi od nas se vsel tvoj uk Saterni Turka Papesha Krij saspotujio Iesusa.

B Tl

Duet. 4.

Psal. 147.

Ephe. 3.

Kolo. 1.

psal. 8.

Matth. 11.

2 Kor. 12

Matth. 4.

Esa. 9.

Esa. 12.

Joan. 21.

II.

Ti Iesuf Christuf nash Gospod
Ti vesh da ta vrag ie nam hud
Vari brani tu karshantvu
Satu ti bode hvaleshnu.

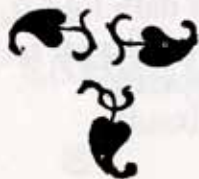
III.

Bog Sveti Duh nash Vzhenik
Bodi nash Troshtr Pomozhnik
Tada kadar poiemlemo
Da sdaci vnebo pridemo.

III.

Sveto Trojico prosimo
De pres skushnio Hudizhevo
Bomo vsak zhas ohranjeni
VNebesih isvelizhani.

AMEN.

KATEHIS

MVS HERVATSKI.

OTAC ISPITVE: DIITE
odgovara.

OTAC.

Gdo si ti moje Dijte?

DIITE.

Ia iesam karstijanin

OTAC.

Sazh si karstijanin?

DIITE.

Sato, da pravu karstianiku Veru
imam, spoveduem i dershim.

OTAC.

B 2 koliko

Koliko délov iepravoga kàrstijanskoga Nauka, ili Katehizma?

DIITE.

SHEST. Pèrvi delu, dèset Sa-
povedi Boshie,
DRVGI del ie, Apostolska Vera,
TRETI del ie, Molitva Gospo-
dnia,
ZHETERTI del ie prodizhastvo
ili kluzhi od nebeskoga kralevstva,
PETI del ie, Sakrament svetoga
Kàrsta,
SHESTI del ie Sakrament, Ve-
zhere Isukàrstove.

PERVI DEL
DESET SAPOVEDI
Boshie.

OTAC

Povei pèrvi del kàrstijanskoga
Katehizma?

Dijte.

DIITE.

PERVA SAPOVED.

IA iesam Gospodin Bog tvoji, krij
tebe ispelah is Egiptatske semlie,
is slushbene hishie; Ne imij tuih
Bogov pred manu, Ne uzhini ni-
iednoga kipa ili kakovagodi Sna-
menja; Ni od sgorinijh, kasu na
Nebesih; ni od sdolinijh, kasu na
Semli; Ni kasu vavodah pod sem-
lio, Ne vklanaisie i ne slushijm.

DRVGA.

Ne primi Imena Gospodna Boga
tvoega utaschinu, Sazh Gospo-
din neche pres kashrige ostaviti,
prijemliuchega Ime niegovo utas-
chinu.

TRETA.

Spomenise, da sabbothnij dan po-
svezhuiesh.

B 3 zheteta.

ZHETERTA.

Pozhtui Otca tvoega, i Mater
tvoiu, da budešh dūlgo shiv na
Semlji.

PETA.

Ne vbijai.

SHESTA.

Ne preliubodeštviui.

SEDMA.

Ne kradi.

OSMA.

Ne govori kriva svedozhastva su
prot blishnému tvoému.

DEVETA.

Ne shelij hišhe blishněga tvoéga.

DESETA.

Ne shelij takaišhe shene negove:

B 4 ni

ni sluge, ni slushabnice: ni vola:
ni osla: ni vséga, ka negova iesu.

DRUGI DEL

APOSTOLSKA VERA.

OTAZ.

Povci takaišhe drugi del:

DIITE.

Verui v Boga Otca vsemogut
chega stvoritelja Neba i semlie
I VAISVSA Kārsta Sina niego:
va iedinoga Gospodina našhega:
Kij pozhet iest od Duha svēta:
Roien is Marie Divicc: Muzhen
i od Ponciom P.latom: Raspet,
vmērl i pogreben: Snide kPakiō:
Na tretij dan vskārsnu od mērtvih
Vsīde na neb.sā: Sedi na desnoi:
Boga Otca vsemoguchega. Od
tud pride suditi shive i mertve.

B 4 veruio

Veruio v Duha svetoga; iednu sve-
tu Kãrstiãsku crkav; Opchinu sve-
tih; Odpuschenie grihov; Tela
uskrišenie; I šivot vezhni
AMEN,

TRETI DEL MOLITVA GOSPODNIã,

OTAZ,

Povij tretij del;

DIITE,

Otzhe nash kij iefi na nebesih,
Svetife Ime tvoie,
Pridi kralovstvo tvoie
Budi volia tvoia, kako na Neby,
tako na semlij.
Kruh nash vsakdanij dai nam da
naf.
I odpuſti nam dolge nash; kako i
mi odpuſchamo dolshniko nashim
I ne

I ne vavedi nas vnapast,
Da isbavi nas od sla,
Sazh tvoie iefi kralovstvo, i
ſih, i slava vaveki. AMEN.

ZHETERTI DEL PRODIZHASTVO ili Huzhi od nebeskoga Kralovstva,

OTAC

Povij zheterti del;

DIITE,

Ovako govoril iefi sam Gof-
podin Iskãrst vsim Apof-
tolom svoim; Dana iefi meni vsa
oblast na Nebij i na Semlij. Sato
pojdite po vsẽm Svẽtu i uzHITE
vsake Ludi; I kãrstite njih vaime
otca, i Sina, i Duha sveta, I po
B 5 ſebi

sebi svetomu Petru; Tebi ozho
dati kluzhe kravestva nebesko-
ga: Zhagodi sveshesh na semlij,
svesanu bude i na nebesih. I zha-
godi rasveshesh na semlij, rasve-
sanu bude na nebesih.

PETI DEL:
SAKRAMENT SVETOGA
KARSTA,

OTAC.

Povij peti del:

DIITE.

Ovako Isukarst govori karzhe-
nikom svojim: Poidite po
vsem svetu, I prodikuite Evange-
lie vsm ljudem: I karstitejih va-
Ime Otca, i Sina, i Duha sveta.
Kij bu veroval i karstchen bude,
ta spasen bude. Kij paki ne bude
veroval

veroval osuen bude.

SHESTI DEL

SAKRAMENT VEZHE
re Isukarstove.

OTAC.

Povij shesti i sadnij del katehizma:

DIITE.

Gospodin nash Isukarst: Noch
Gvku predavalhefe, vezheraiu
chi sauzheniki svoimi: vse kruh,
blagosloviga, i hvale vsdavshi,
raslomi i rezhe: vasmite, i ieite,
To iest telo moie, kofe sa val pre-
daje: Ovo zhinite na vspomenu-
tie moie. Tim istim nazhinom:
potom kad vezhera, vse Pehar i
hvalu vsdavshi danijm govorechi:
Pijte is ovoga vli: To iest pehar
novoga Tels

ramenta, vkèrvi moji: kafe sa vat
i sa mnoge proliva, vaodpuscha-
nie grihov. Ovo zhinite koliko
godikrat budete pili; na vspome-
nutie moie,

SAHVALENIE.

Kadmo ovih šest delov pra-
voga Karstianskoga Katehiz-
ma slisali i rasumeli; Tako ima-
mo vsi sahvaliti i zhaft dati Bo-
gu Otcu Stvoritelju, Isukarstu
spasitelju, i Duhu svetomu Po-
svecheniku; Sato da ie vaslovinskih
Semliah i Hervatškoj pokraini
ovu spasitelju svitlost svoega sve-
toga Evagelija vashgal; i nam svo-
joi mladoi nerasumnoi dijci na-
vistil; Zha jest premudrim ovoga
Sveta sakril. O vsemoguchi Bo-
she i Orzhe prosviti iosh veche v-
bogih Liudj sarca, kij vatminah
prebivaju, i potverdi naf svoim
Duhom svetim da vatoi svitlosti
shivemo, i vaveki ohranieni
budemo, AMEN.

Deutscher Kleiner Cate- chismus

Vatter

Was bistu mein Kind:

Kind.

Ich bin ein Christen Mensch.

Vatter

Warumb bistu ein Christen
mensch:

Kind.

Warumb das ich der rechten
Christlichen Lehr / glaube be-
ten vund anhang.

Vatter

Vatter.

Wievil Teil hat die Christliche kunder Lehr oder Catechismus?

Kind.

Sechs. Der erst theil sind die zehen gebott Gottes
Der and / d' Apostolisch glaub
Der dritte / d's gebet des Herrn
Der vierete / das Predigamt oder Schlüssel des Himmelreich.
Der fünffte theil / das Sacrament der heyligen Tauff.
Der Sechst / das Sacrament des Nachtmal Christi.

Der erste teil

die zehen Gebott
Gottes.

Vatter

Vatter.

Sag an das erste Stuck vnsers Christlichen Catechismi / die zehen gebott Gottes?

Kind.

¶ Das erste Gebot.

Ich der Herr bin dein Gott
der ich dich aus Egyptenland auß de diensthause gefüret habe. Du solt kein and Götter neben mir haben. Du solt dir kein Bildniß noch Irgent ein gleichnis machen / weder des das oben im Himmel / noch des das vnten auff Erden / od' des das im wasser vnter der Erden ist. Bette sie nicht an / vnd diene ihnen nicht.

¶ Das Ander.

Du solt den Namen des Herren deines Gottes nicht mißbrauchen

Brauchen/ den der Herr wird
den nicht ungestraft lassen der
seinen Namen mißbraucht.

¶ Das Dritte.

Bedenck des Sabbath tag/
das du in heyligst.

¶ Das Vierte.

Du solt deinen Vatter vnd
Mutter ehren/ auff dß du lang
lebest auff Erden.

¶ Das Fünffte.

Du solt nicht tödten.

¶ Das Sechste.

Du solt nicht Ehbrechen.

¶ Das Sibente.

Du solt nicht Stehlen.

¶ Das Achte.

Du solt kein Falsch Zeugnis
reden wid deinen nechsten.

Das

¶ Das Nembte.

Du solt nicht begern deines
Nechsten hauß.

¶ Das Zehende.

Laß dich auch nicht gelusten
deines Nechsten Weibs/ noch
seines knechts/ noch seiner magd
noch seines Ochsen/ noch seines
Esels/ noch alles das dem nech-
ster hat.

Der ander
Teil/ der Aposto-
lisch Glaub.

Vatter.

Sag an den andern Teil dē
Apostolischen glauben:
E Kind.

Kind.

Ich glaub in Gott den vater
der Allmechtige / Schöpffer
himmels vnd der Erden.

¶ Vnd in Jesum Christum
seinen Einigen son vñ ein herrn
der empfangen ist vom Heilige
Geist / Geborn auß der Jung-
frawen Maria / gelitten vnter
Pontio Pilato / gekreuzigt /
gestorben vnd begraben / Vnd
gefahren zur hellen / Am dritte
tage auffgestanden von den tod-
ten / Auffgefahren gehn himel /
Sitzend zur rechtē Gottes des
Allmechtigen vatters von dan-
ne: er wider kommen wird zu
richten die Lebendigen vnd die
todten.

¶ Ich glaub in den
heilige Geist / ein heilige Chri-
stliche Kirche / Gemainschafft
der heiligen / vergebung d̄ sün-
den / Aufferstehung des fleisches
vnd ein Ewiges leben.

Der

Der dritte teil

Das gebet des

Herrn.

Vatter

Sag an das dritte stuck / d̄
gebet / welches vns vnser lieber
Herr Jesus selbs gelehret hat
zubetten.

Kind.

Vatter vnser der du bist im
himmel / Heiligt werde
dein Name / Zu kome dein reich
Dein will geschehe / wie im hi-
mel also auch auff Erden.

Vnser teglich Brott gib vns
heut / Vnd vergib vns vnser
schulde als wir vergeben vnsern
schuldigen / vnd füre vns nicht
in versuchung / Sonnder erlöse

E ſ uns

uns von dem vbel.

A Denn dein ist das Reich /
vnd die krafft / vnd die herlig-
keyt in Ewigkeit / **AMEN.**

Der vierte teil

Das Predigambt
oder Schlüssel des
Himmelreichs.

Vatter.

Sag an das viertte stuck / vñ
Predigambt od Schlüssel des
himmelreichs:

Kind.

A Also spricht Christus zu
seinem Aposteln: Mir ist
gegeben aller gewalt im himel
vnd auff Erden. Darumb
gehet hin in alle welt / vnd lehret
alle

alle völccker: vnd tauffet sie im
Namen des vatters vnd des
Sons vnd des heyligen Geists /
vnd lehret sie halten alles was
ich euch befolhen hab. Vnd
siche ich bin mit euch allzeit / bis
ans Ende der welt. Vnd in-
sonderheit zum Petro: Ich
will dir geben die Schlüssel des
himmelreichs. Alles was du auff
erden binden wirst / soll auch im
himmel gebunden sein / vnd alles
was du auff Erden lösen wirst /
soll im himel los sein.

Der Fünffte Teil / das Sacrament der heyligen Tauff.

Vatter.

E ij Sag an

Sag an den Fünfften theil/
d̄s Sacramēt d̄ heiligen Tauffe

Kind.

Also redet Christus selbs
zu seinen Jüngern: Sehet
hin in alle welt vnd Prediget d̄s
Euangelium allen v̄lckern: vñ
Tauffet sie im Namen des vater
vñ des Sons vnd des heili-
gē Geists/ Wer da glaubt vnd
getaufft wird/ d̄ wirt selig/ wer
aber nit glaubt/ der wirt ver-
damt werden.

⁶
Der Sechste
Teil/ d̄s Sacrament
des Nachtmal Christi.

Vatter.

Sag

Sag an/ das sechste vnd letzte
stück/ vnser̄s Christlichen Catechismi/
die wort vom Nachtmal Christi:

Kind.

Uns̄er Herr Jesus Chri-
stus in d̄ nacht/ da er ver-
raten ward/ vñ mit seinen Jün-
gern zu Tisch saß/ Nam er das
Brod/ Dancket/ brachs vñ
gabs seinen jünger̄n vñ sprach/
Nemet/ Esset/ d̄s ist mein leib/
d̄ für euch gegeben wirt/ solches
thut zu meinem gedechtnis.

Desselbē gleichen/ Nam er
auch den Kelch/ nach dem Ab-
bentmal/ dancket/ gab in den vñ
sprach/ Trincket alle darauß di-
ser Kelch ist das Newe Testa-
mēt/ in meinem Blut/ das für
euch vnd für Ihr vil vergossen
wirt/ für vergebung der Sün-
den/ Solches thut/ so offte irs
trincket zu meinem gedechtnis.

C 4 Latina

LATINA CA TECHESIS.

PATER.

Tu quis es mi fili?

FILIVS.

Homo sum christianus.

PATER.

Cur te christianum dicis?

FILIVS.

Eò nimirum, quod verã Christi
fidem amplector & profiteor.

PATER.

In quot partes distributa est chris-
tianæ pietatis doctrina
seu Catechesis?

filius

FILIVS.

In sex: Primo, Decalogum.
Tum Symbolum Apostolorum.
Deinde, Precationem Dominicã.
Tum vero, Ministerium Evange-
licum, seu claves regni cœlorum.
Inde, sacramentum sacri Baptis-
matis.
Postremo, sacramentum cœnæ
Dominicæ.

PRIMA PARS DECALOGVS.

PATER:

Recense primam christianæ Cate-
chesis partem, decem
Dei præcepta?

FILIVS.

PRIMUM PRAECEPTVM.
C 5 Ego

Ego Iehova sum dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti, e domo seruitutis. Non habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, neque similitudinem ullam eorum quae in caelo sunt sursum, vel in terra deorsum, vel in aquis quae sub terra sunt, Non adorabis neque colles.

SECUNDVM.

Non usurpabis nomen Iehovae Dei tui in vanum. Non enim insonantem habebit, qui in vanum usurpabit nomen eius.

TERTIVM.

Memento ut diem sabbathi sanctifices.

QVARTVM.

Honora patrem tuum & matrem tuam ut sis longaevus super terram.

QVINTVM.

Non occides.

sex:um.

SEXTVM.

Non moechaberis.

SEPTIMVM.

Non furtum facies.

OCTAVVM.

Non dices contra proximum tuum, falsum testimonium.

NONVM.

Non concupisces domum proximi tui.

DECIMVM.

Neque desiderabis uxorem eius, neque servum, neque ancillam, neque bovem, neque asinum, neque quidquam quod illius est.

SECUNDA

PARS. SYMBOLVM
Apostolorum.

Pater

PATER.

Explica alteram partem, quæ est
symbolum Apostolorum:

FILIVS

Credo in deum patrē omnipo-
tentem, creatorē cœli et terræ
Et in Iesum Christum filium
eius unicum dominum nostrum
Qui conceptus est de spiritu san-
cto, natus ex Maria virgine. Pas-
sus sub Pontio Pilato, Crucifixus,
mortuus & sepultus: descendit ad
infernā: Tertia die resurrexit à
mortuis. Ascendit ad cœlos: sedet
ad dexteram Dei patris omnipo-
tentis. Inde venturus est iudicare
vivos & mortuos.

Credo in Spiritum sanctum:
sanctam Ecclesiam catholicā: san-
ctorum communionem: Remis-
sionem peccatorum: Carnis res-
urrectionem: Et vitam æternam
AMEN,

Tertia

TER TIA

PARS, PRECATIO
Dominica.

PATER.

Dic partem tertiam, quam sen-
tentiam nos ipsemet dominus
Iesus orare docuit:

FILIVS.

Pater noster qui es in cœlis:
Sanctificetur nomen tuum.
Adveniat regnum tuum. Fiat vo-
luntas tua sicut in cœlo & in terra
Panem nostrum quotidianum da
nobis hodie. Et dimitte nobis de-
bita nostra, sicut & nos dimitti-
mus debitoribus nostris. Et ne
nos inducas in tentationem. Sed
libera nos à malo. Quia tuum
est regnum, & potentia, &
gloria, in sæcula sæculo-
rum Amen.

quarta

QVARTA

PARS MINISTERIVM
Evangelicum, seu claves
regni celo-
rum.

PATER.

Expecto partem quartam ordine,
institutionem scilicet mini-
sterij Evangelici, seu
clavium regni
coelorum.

FILIVS.

Sic locutus est dominus IESVS
Apostolis suis, dicens: Data
est mihi omnis potestas in caelo
& in terra. Euntes ergo docete
omnes gentes, baptizantes eos
in nomine Patris & Filij & Spi-
ritus sancti, docentes eos serva-
re omnia quaecumque praecepi vo-
bis. Et ecce ego vobiscum sum
omnibus

omnibus diebus usque ad confu-
sionem saeculi. Et seorsim Pet-
ro dixit: Et tibi dabo claves re-
gni caelorum, & quicquid alli-
gaveris in terra, erit alligatum
in caelis; et quicquid sol-
veris in terra, erit
solutum in
caelis.

QVINTA

PARS SACRAMEN-
TUM BAPTIS-
matis.

PATER.

Quintum membrum ordo po-
stulat explicari, sacra-
mentum baptis-
matis.

FILIVS.

Sic

Sic locutus est Christus discipulis suis dicens: Ite in mundum vniuersū, & prædicate Euangeliū omnib⁹ gentibus, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Qui crediderit & baptisatus fuerit, saluus erit, qui uero non crediderit, condemnabitur.

SEXTA ET

ULTIMA PARS

cæna dominica,

PATER.

Reliquum est, ut præferas mi fili sextam & ultimam partem nostræ Christianæ catechesis, verba uidelicet cœnæ dominicæ:

FILIUS,

dominus

Dominus noster IESVS Christus in ea nocte, qua traditus est, et discipulis suis cænavit accepit panem; & postquam gratias egisset, fregit & dedit discipulis suis, dicens: Accipite, comedite hoc est corpus meum, quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem, Similiter & postquam cænavit, accepto calice, cum gratias egisset, dedit illis dicens: Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine, qui pro vobis & multis effunditur in remissionem peccatorum, hoc facite quotiescumq; biberitis in meam commemorationem.

D

La Instru

LA INSTRV^o

CIONE ITALIANA DEL

la pieta christiana,

IL PADRE,

O figliuol mio chi sei tu?

IL FIGLIVOLO.

Io son huomo christiano,

PADRE,

Perche ti chiami christiano?

FIGLIVOLO.

Perche io abbrazzo, e fo profes-
sione della fede christiana.

PADRE,

In quate

In quante parti e' distribuita la
dottrina della pieta christiana?

FIGLIVOLO.

In sei parti, La prima e' il De-
calogo.

La secoda e' il sibolo Apostolico.

La terza la oratione del signore.

La quarta il ministerio dello Eua-
gelio, ouero le chiaui del regno
de cieli.

La quinta il sacramento del sacro
Battesimo.

Ela ultima il sacramento della ces-
na del signore.

LA PRIMA PARTE
e' il Decalogo.

IL PADRE,

Recita per ordine li dieci comā-
damenti, li quali sono la prima
parte della instruzione
christiana?

D 2 figliuolo

FIGLIVOLO.

I.

Secōdo li I o signor sō tuo Dio, il qual ti ha cauato dalla terra di Egitto, precetti di casa di seruitu. Non hauerai Dio, e le alieni auāti a' me, nō ti farai sacre lette magine, ne similitudine alcuna re. enō se di quelle cose, lequali sono in condole cielo di sopra, o in terra di sotto, humane ouero nelle aque, lequali sono di tradicioni, sotto della Terra. Non adorerai ouero des ne farai riuercia a' quelle, creti depō

tefici, noi dobbiamo seuire a' Dio.

II.

Non nominerai il nome del signor Dio tuo uanamente, perche nō hauerà per innocente colui, il quale usurpera in uano il suo nome.

III.

Ricordati di riuercire il gorno del riposo.

III.

honora

Honora il padre tuo, e la madre tua, acio che tu sia di longa uita sopra della terra.

V.

Non amacerai.

VI.

Non cometterai adultetio.

VII.

Non rubberai.

VIII.

Non dirai falso testimonio cōtra il prossimo tuo.

IX.

Nō desiderarai la casa del prossimo tuo.

X.

Non desiderarai la moglie sua,

D 3

Quella mala cōcupiscēcia ancora, laqual regna nell'huomini p' natura, e peccato. adōq' huomo alcuo

nell

non puo ne il seruo, nela serua, ne il Bue,
satisfare ne l'Asino, ne cosa alcuna che
alla legge, sia sua,
ne pla os
seruancia
di quella
esser iusti
ficato,

LA SECONDA PARTE
il simbolo apostolico.

IL PADRE,

Recita l'altra parte, la qual e' il
simbolo apostolico:

FIGLIVOLO.

Dio padre **I**o credo in Dio padre omnipo-
nostro cre-
atore. **I**ntente, creatore del cielo, e del
la terra. Et in Iesu Christo suo
unico figliuolo, nostro signore,
Dio figli-
uolo no-
stro redē-
tore, e
mediatore **I**l quale fu cōcepto di spirito sã-
to, e naque di Maria uergine, et
hauēdo patito sotto di Poncio
tore, e Pilato, fu crucifisso, morto, e
sepolto. Discese a' gl' inferi, et
il terzo giorno resuscitò da morti,
alcese

Alcese in cielo, e senta alla destra
di Dio padre omnipotente, di
dove uenira a' iudicare li viui,
e li morti.

Io credo nello spirito santo. La
santa chiesa uniuersale, la co-
mune unione delli santi, & la re-
missione delli peccati, La resu-
recione della carne, e la uita eter-
na Amen.

^a Dio spiri-
to Santo
nostro sã-
tificatore.
^b senui cre-
diamo re-
missione
delli pec-
cati, adū-
q; p le no-
stre opere
nō la me-
ritiamo.

LA TERZA PARTE LA
orazione del signore.

IL PADRE,

Di la terza parte, cō la qual, il
signor nostro Iesu Christo di sua
propria boca ci ha insegnato
a' orare:

FIGLIVOLO.

Padre nostro, il qual sei in cie-
lo, sia sanctificato il nome e non gl'
D 4 tuo

huomini, tuo. Venga il regno tuo, Sia fatta
nelle nre ta la tua volōta cosi in terra cos
necessitā me in cielo. Daci hoggi il nostro
inuocar pane cotidiano, e rimettici li nos
dobbiamo stri debiti, come nui remettiamo
per il me/ alli nostri debitori, e non ce in/
zo di chri/ dare in tentacione, ma Liberaci
sto, solo dal male, Perche tuo e' il regno,
vfo me/ la potencia, e la gloria, nei seco/
diatore. li de secoli, AMEN.

**LA QVARTA PARTE E' IL
MINISTERIO DELLO
Evangelio, ouero le
chiaui del regno
de cieli?**

IL PADRE,

Io aspetto che tu mi dica la quarta
parte per ordine, cioe la insti/
tutione del ministerio del Euang
gelio, ouero delle chiaui del
regno de cieli?

figliuolo

FIGLIUOLO,

Cosi parlò il signor nostro Iesu
Christo allisui discepoli dicē/
do, A' me e' stata data ogni potesta
in cielo, et in terra. Andate adū/
insegnando a' tutte le Genti, bat/
tezzando quelli nel nome del Pa/
dre, del Figliuolo, e dello spirito
Santo. **A**ma estrando quelli a' os/
seruar tutte quelle cose le quali io
tui ho comandato. Et io iō con
tuo i tutti li giorni in fino alla cō/
sumacione del mondo. **E** separa/
tamente disse apostolo, et io ti
daro le chiaui del regno de cieli,
e cio, che tu legherai in terra,
sara legato in cielo, e cio, che tu
dislegherai in terra, sera dislegato
in cielo.

**LA QVINTA PARTE E'
il Sacramento del
Battesmo.**

D S Il padre

Nella chie
sa sidé' i
segnare
quello che
chro haco
mandato,
enō qllō,
che il pa
pa, princi
pi delmō
do, padri,
o concilij
hano co
mandato.
b
ecco la grā
de autori
tā, e potēs
cia dello
ministerio
dello Euā
gelio.

IL PADRE.

Io ti damondo la esplicatione della quinta parte, cioe del sacramento del Battesimo,

FIGLIVOLO.

^a
gl' huomi
ni, e non
le cāpane
si debbāo
batizare cō
l'acqua, e
nō cō sa
le, salua
olio e si
mil cose.

DI quello ha parlato in san
Matth. al 28. & in san Mar.
al. 16. alli sui discepoli dicendo.
Andate per il mondo, predicate lo
Euāgelio a' ogni creatura, quello
che credera, e sara Battezzato sa
ra saluo, ma quello che nō crede
ra, sara condanato,

LA^oSESTA PARTE ET VL^{ta}
tima, la cena del signore,

IL PADRE.

Resta figliuol mio che tu espla
ni l'ultima parte della instrucione
christiana, cioe della cena
del signore,

figliuolo

FIGLIVOLO.

b

IL signor nō IESV Christo in
quella notte, nellaqual fu tra
dito, cenando conli sui discepoli
prese il pane et hauendolo bene
detto, e rendute le grazie, lorup
pe, e diede alli sui discepoli dicē
do, pigliate, e māgiate Questo e'
il corpo mio, ilqual si da per uoi,
fate questo in mia cōemoracione.
Edoppo che hebbe cenato, simil
mente prese il calice, e rendute le
gracie, lo diede a' quelli dicēdo,
Beuete di questo tutti, certamente
Questo e' il sāgue mio, che e' del
nuouo testamento, il quale sara
sparso p' molti per la remissionē
de peccati. Cadauna uolta che
uui beuerete fate questo
in mia comemo
racione,

Bisogna
māgiar il
corpo di
christo, e'
beuer il
suo sāgue
in memo
ria, che p'
il sacrifici
cio de q̄llo
siamo sta
ti perfetta
mēte redē
ti, e non
offerir lo p'
uui e per
morti, co
me che ch
risto nō ci
hauesse p'
fettamēte
sātificati,

IL FINE.

Boshie

BOSHIE PO STAVE INV POROZHENIE KAKO IMA VSAKATERI

Vsvoem stanu inu Pokli-
caniu kārshansku
tēr poshtenu
shivēti.

✠

GMAIN SAPOVED INV porozhenie všem Ludem.

- Matth 22°** **L**ubi Gospoda Boga tvoiga, is
celiga serca, is cele dushe, is ce-
le pamete. Tu ie ta pèrva, inu
nai vekšhi sapoved. Ta druga tei
glih ie: Lubi tvoiga blišhniga ko-
kèr sam sebe. Na teih dveijh sapos-
vedah vissi vsa postava inu Proroki
Marci. 1° Matthæi. na 22. Pokoriteše, inu
veroite Euangeliu. Marci. na 1.
Gal. 5° **ITEM**, Ozhitna so dela tiga meša
kokèr

kokèr Preshustvo, Kurbaria: Ne-
zhistost, framota, Malikovanie,
Savdanie, sèrd, klanie, boiovanie,
Svade, Nyd, vbijanie, pianzho-
vanie, Komi, pustovanie shles-
manie, inu takova dela vech, o
katerih sàm vam vshe pravil, inu
ishe povém, kiji taku delaio, ne
bodo Boshijga kralcvstva posedli,
Gal. na 5.

SVSEB

POSTAVA INV POROZHE-
nie Episkopom inu predikan-
tom proti Cerkvi alli
Gmaini.

CErkovni Varih ima biti ne-
dolshliv, edne shene Mosh,
tresov, pohlevàn zhift: Gostitad-
pèriemliozh, dobàr knauku ne-
kar pianacliv, kiji nei boijnik, ni
framotniga dobitka shelian, inu
ie prav dobar, krotak, inu nei la-
komen

Episcopoe
1. Tumo. 24

Tit. 10

lakomen na denarie; kateri svoje
Hishtvu prav vmei rovnati. 1 Ti-
moth. 3. Kateri se terdnu dèrshi
risnizhne besede, kjr knauku slí-
shi, da jemogoch tudi opominati
stí sdravím naukom, inu te kateri
soper govore, premochi, kTitu.
na 1.

Esch.

Tako govori Bog kproroku
3. Eshielu inu pruti vsem predi-
33. kantom: Ti zhlovik, ja sám te-
be postavil Vahtaria zhes moi
Folk Israel, da imash poslushati
smojh ust besedo, inu jih opomi-
niti; Inu kadar porezhem kGre-
shniku, Ti smertio vmèriesh,
inu mu tiga ne povèsh, inu ne
velish da bi Greshnik od Greha
svoiga pustil, Taku Greshnik rél
v'svoei krivini vmétie, Allí krij
niegovo ozho od tvoihrok iskati.
Ako pak Greshniku velish da pu-
sti od Greha, inu on se nozhe od
Greha svoiga, inu kriviga pota
odvèrniti. Taku on sa svoiga
Greha volio vmèrie, Ti pak si
dulho tvoio ohranjil. Esch. 3. 33.

SAPOVED

INV POROZHENIE CER,

kui allí Gmaini, kako se ima proti
svoim pravim duhovnim pastí-
rom inu predigarstvu
dèrshati.

CHRISTVS govori proti svo-
cim logtom; kateri vas po-
slusha ta mene poslusha: Inu kate-
ri vas fèrahta, ta mene fèrahta. Luk.
na 10. Item: Pokorni bodite tim
kjr vā napreistoie inu slushajtejh;
Sakai oni zhueio zhes vashe du-
she, kokèr ti, kjr bodo raitingo
dali, da oni tu sveseltem sture inu
nekar sdihovaniem. Sakai tu vam
nei dobru. kEbreom, na 13.

Gospod ie porozhil, kjr Evā-
gelion prediguio, da se od Evan-
gelia imajo shivèti. 1. Kor. 9.
Starishi kjr dobro slushio, so du-
ie zhasi vredni, slasti svèsti pre-
digarij inu uzneniki. 1. Timoth.
na 5. Sapoved

Ev. 10.

Ebre. 13.

1. Kor. 9.

Deut. 25.

1. Timo. 5.

SAPOVED

INV POROZHENIE DE
shelski Gosposchini inu vsim
podloshnim proti
edendrugimu.

Rom. 13.
1. Pet. 2.

Vfaki zhlovik ima pokoran biti
Oblastnikō, Sakai oblasti nei,
tamuzh od Boga. Inu kateri so ob-
lastniki, ti so od Boga postavlieni.
Satu kjr se Gosposchini supër-
stavi, ta se Boshij postavi supër-
stavi, kateri pak supërstoie bodo
si sami pogublenie sturili.

Sakai Gosposchina nei kstrahu
dobrim delom, tamuzh hudim,
Ako pak nezhes, da bi se bal
Gosposchine sturi dobru, taku bo-
des hvalo od nie imel, Sakai ona
ie slushabnica tebi kdobrimu. Ako
pak sturish, kar nei dobru, taku se
bui. Sakai ona sabstōn Mezha ne
nosi, Inu ie Boshia slushabnica,
enu maschovanie kstrafingi timu
kijt

kijr hudu dela. Obto morete po-
korni biti, nekar le sa straifinge
voljo, tamuzh tudi sa vēsti vo-
ljo, Satu tudi pravdo daiete, Sa-
kai oni so slushabniki Boshij,
ravnu k'timu slusheozhi, kRim-
lianom na 13, 1. Pet. 2 Daite
Cesaru kar Cesaru slishi, inu Bo-
gu kar ie Boshjega, Matth: 22.

Matth: 22

SAPOVED

INV POROZHENIE SA-
konikom proti eadru-
simu.

Moshie, ljubite vashe sherte,
koker ie Kristus Gmaino
svoio lubil, k'Ephe: na 5. Inu
ne bodite sli proti njm, hKolo:
na 3. Prebivaite svasnimi shenas
mi pametnu, inu voschite shen-
skimu telesu, kokēr nai slabeshi-
mu svoie zhasti, kokēr snami

Ephe: 5

Kolof: 3
1. Pet.

E red

red Erbom Daru tîga shivota, da
vasha molitov ne bode okrazhes
na, 1. Pet, na 3.

Ephe. 5. **S**hene pokorne bodite vashim
Moshom, kokèr Gospodu.
Sakai Mosh je glava te shene, ko-
kèr je Kristus svoie Gmaine gla-
va, k'Ephe, na 5. Shene imaiose

Titu. 2. **l**ubiti, da so tudi poshtene, zhiste,
vhishti rozhne, dobre, svojm Mos-
shom pokorne, da se Beseda Bo-
isha ne psuie. Ravnu taku imaiio
Moshie poshteni biti,
k'Titu na 2.

POSTAVA

INV POROZHENIE STA-
rishim inu otrokom proti
edèn drusimu,

Deut. 6. **I**Nu te besede, katere tebi danaf
Iporozhim bodesh utvojm sèrcu
braniš

braniš: Inu ijh otrokom tvojm
ostril, inu od njih govoril, sedech
doma vhishti tvoj, allj po potu
gredech: kadâr leshefh, inu vsta-
nesh, Deutero: na 6. Kateri shibe
spara, ta sovrashi svoie dète. Ka-
teri ije pak lubi, ta ije tadaici ote-
pe. Proverb, na 13.

STarishi, ne resiesite vashe o-
strobe, da pameti ne sgube.
Tamuzh i kojsteijh snaukom tèt
opominaniem Gospodnjm. O-
troci bodite pokorni vashim sta-
rithim, sa Gospodnio volio. Sa-
kai tu ie pravizhnu: Spohitui
Ozheta inu Mater Cleta Sapo-
vedie pèrva, katera oblubo ima
da ti dobro bode, inu dolgu shi-
velh na semlij, k'Ephe, na 6.
h'Kolof. na 3.

SAPOVED

INV POROZHENIE GOS-
po datiem inu Hlapcom proti
edèn drusimu,
E 2 Hlapci

Ephe. 6.
Kolof. 3.

Hlapci slushajte vashe Gosposi de telesne strahom inu trespetaniem, spravim sercom, kokër Christusa? Nekar le suzhi stresheoch, kokër ti kirj se ludem raduio, tamuzh kokër hlapci Christusovi, da vi serco radi sturite to volio Boshio? Inu spomislite, da Gospodu slushite, nekar zhlovekõ; kâr snate, da kar kulî bode vsaki dobriga sturil, tu bode od Gosпода preiel, bodi si hlapac alli slobodan, kEphe, na 6. Kolof, na 3.

Tit. na 2.
1. Pet. 2.

Hlapci imajo svoeim Gospodarjom pokorni biti, sovseim strahom nekar le samuzh dobrim, tamuzh tudi tim, kirj so zhudne glave, vseih rezhih imajoim strezhi, nemaio odmurmurati, nistar spodmikati, tamuzh vso svetichino iskasati, da ta nauk Boga Ohranienika nashiga zhasste povsode. kTitu; na 2. inu 1. Pet. na 2.

Ephe. 6.
Kolof. 3.

Gospodie, kar ie prav inu sposobnu, tu hlapcom tudi iskashite. Inu

Inu pustite pritenie, kâr snate, da ie tudi vash Gospod vnebelih, inu per njim nei periemljenia te persone, kEphe, na 6. Kol, na 3.

SAKAI,

Rasvetil ase ie Milost Boshja vsëm ludem sdrava; Ta nas uzhi, da imamo odpovedati se Nevernosti, inu posvetnim sheliãam, inu pametnu pravizhnu inu kârliãanski shiveti vsadanim svetu, inu strezhi na sdravu upanie, inu zhastiti prihod tiga velikiga Boga inu Ohranienika nashiga Iesusãa Christusa, kateri ie sam sebe dal sa nas, da bi nas reshil, od vsake nezhistosti, inu ozhistil sam sebi en lastan Folk skerbnu shelechi po dobrih delih;

Titu. 2.

Leto govori, opominai, inu svari scelo oblastio. Nih zhe te nema feraltati. kTitu na 2.

B 3 Antithesis

ANTITHE
SIS INV RASLOZHENIE.

PRAVE CH
RISTIANSKE INV ANTI
Christianske krive Vere.

PREDGOVORENIE.

DA ti pravo Vero imash, po
treba ie, da krivo sposnash inu
savèrshesh. Inu kadar se sada i kâr
scheniki nai vezh nad Papeshko
inu Evangelisko Vero dvoie: kâr
mi leto, uni drugo hvalio: Ozha
mo sheft Artikulov postaviti, vka
terih se lozhio: Inu tako sasilhati
obuih vero: Inu pustit vsakimu
risnico sposnati inu soditi. Opo
minimo pak vsakiga da ne gle
da, ni na tîga, Muzh, starost,
sillo, pokoi, bogatstvo, inu drugu
unanie;

unanie; ni na tîga slabost, krish,
vbushstvo. &c. Tamazh samo ri
snico Boshio tèt svetu vekoma staz
novitu Pismu. SAKAI vfe Metu Esai. 40.
ie sennu, inu niëga nai vezhi do
brota, kokèr cveit polski, Sennu
pofahne, inu cveit uvene,
Beseda pak Boga nas
higa ostane ve
koma. Govori
Esaias.

PERVI AR-

TIKVL OD BESEDE BO-

shie, alli svetiga

Pisma.

EVANGELISKI.

TI vletim Artikulu alli stuku
uzhio, veruio, inu sposnaio,
da tu svetu Boshie pismu, tu ie
ta verna pisma stariga inu novis
ga Testamenta, vse nam kisvelis
zhaniu potrebnestuke prave kar
shanske katoliške vere skusi sve
tiga Duhá resodivene inu sapisat
ne ima; Inu da, kokér karscheniki
samuzh imajo verovati, inu dèr
shati tu, kar ievtim Boshim Pi
smu (po katerim samim bodenaf
Bog na sodnj dan sodil) sapis
sanu; Taku tudi nemoio nistar
sa karshansko vero alli Boshij uk
imeti, kar nei vtih istih Buqvah
postavlenu alli sapopadenu.

da taku

Da taku oni tu svetu Pismu vi
foku zhastio, inu sa ta pravi fū
dament inu edino Regulo, shno
ro inu Luzh, karshanike Vere inu
vsiga Boshijga uka, vsih tudi Cer
kovnih pravih Boshijh slushby,
stavio imajo inu dèrshio, inu o
benimu karscheniku bra.iga ne
prepoveduio.

PRIZHE.

NA prizho te svoje inu prave
Katholiške Cerkve vere, stav
vio oni lete sentencie alli besede
svetiga Pisma. Vtih petih Buqvih
Moysesovih govori Bog: Ne
sturi kar se tebi utvoih ozhih prav
sdi, tamuzh kar ti iest sapos *Dento. 4.*
vém, tu ti samuzh sturi. Item ne
pèrstavimi nistar kmoei Besedi
inu ne odvsami nistar prozh.
Esaias tudi pishe inu sapovei re *Esaias. 8.*
koch; Na postavio inu prizho

E S (sastopi

(sastopi se ima gledati) Ako ne bodo govorili po tei besedi, ne bodo beliga dne njmeli. Sam Bog od nebes par svetim Mathevshu veli inu pravi: HVNC AVDI

Matth. 3. 17. TE. Letiga moiga Sinu Christu sa poslushaite. Christuf pak od sebe prizha inu pravi: Moie Ovs

Joan. 14. ce moio besedo poslushaio: Inu sa enim drugim tuim ne gredo. Sa risnico zhetebiti moij Iogri, aku bodete sturisi, kar sam jest vam sapovedal. David prorok tudi pishe rekoch: Gospod tvoja

Psal. 119. Beseda ta moijm nogam sveiti. Sveti Paval: Da bi lih mi Apozstoli, alli bodi en nebeski Angel, vam en drugi Evangelion predigoval, kokèr ta kjr smo vam predigovali, ta bodi preklet, K' poslednimu, sam Gospod IESVS od vsih Zhloveskih postav, naukov inu slushbi govori inu pravi, Sabstõn meni slushe, kar postave zhloveske dershe. Tacih prizh. vezh taushent vpismu imamo.

Inu

INV leto Verò nei samuzh sdaj uzhil inn sposnal, Lutheruf, Melanthon, Augustana Confesio, Brencius, Illyrikuf, inu mi vbosi Kranlki Predikanti, Tamazh vselei so taku pravi karsche niki pismu Boshie zhastili, slastiperve Cerkve Catholiski ozhaki: Augustinus, Ambrosius Basilus &c. kokèr od ravshent prizh nekatere samuzh postavimo.

Basilus definitione. 70.

Kar ie kuli Gospod Christuf sapovedal v'Evangeliu, inu skusi Apostole, inu kar se gliha stin istim, imao uzhati ti, katerim ie saupanu to predigatstvo.

Basilus Epistola 80.

Stoimo par tim kar Boshie Pismu sodi inu pravi: inu kateri uzhe glih po Bosny besedi, ti so tinizhni uzheniki.

Basilus

Basilus Homilia 10. Hera.

Ako bodem kai moiga pravil,
ne vsamiteije, Ako pak kai Gof
podnijga naprei poloshim tu ve
roite,

Ambrosius lib. 3. de Virginit.

Mi vse tu novu, kar Christuf
nei uzhiš, po pravdi ferdamamo,
Sakai christ^o ta ie tih vernih por,
Ako tadaš nei Christuf uzhiš, kar
uzhimo, imamo mi tudi to isto
kokèr eno gnusno savérsheno
rézh soditi.

**Augustinus lib. 31 contra cuncta sceleris
pta petiliani.**

Satu ako bi en Angel od nes
bes, bodi od Christusa, bodi od
niegove Cerkve ali od kakove
rézhi kulibodi, katere slifbio k'
Veri inu knashjmu kârshanstuv,
vam otel kai osnaniti zhes tu, kar
ste usvetih Pismih preiceli, bodi
preklet. Chrys

**Chrisostomus homilia 49. in Matthei
24. caput.**

Obenim glatku se neima vero,
vati, tamazh da govore alli stue
tu, kar se gliha svetim Pismom.

**Chrisostomus homilia de Spiritu
sancto.**

Ako boste vidili kateriga, kijr
bo dial: Imam svetiga Duha, inu
ne govori kar ie po Evangeliu,
tamuzh tu svoie, ta od sam sebe
govori, inn nei par njm sveti
Duh, Sakai sveti Duh ie poslat,
da naf opomini tih rézhi, katere
ie Christuf uzhiš. Joan. 14.
16 Obtore kadar
edan od tih, kijr se hvalio da ima
io svetiga Duha, kai pravi od
sam sebe, inu nekar is tih Evan
geliskih pismih, ne veriamite.

Isidorus.

Ako gdo prepovei tu, kar ie od
Gospoda sapovedanu, alli sapos
vei

sapovei sturiti, kar Gospod pres
povei, ta bodi ostudan inu pres
klet, od vsakiga kñr Boga ljubjo.
En far alli Probst kadar kai go-
vori alli sapovei, kar mu Bog nei
velil, ni svetu pismu ozhitu sapa-
vedalu, ta ima biti dershan sa eno
falsu prizho Boshjo, inu sa Bo-
shjga ratu. Obtud kadar karsche-
niki bodo vpan polosheni, satu,
kar se ne puste k'hudimu silliti, ti
sodbi alli urteilni nema obedan
pokoran biti. Sakai ni per Bogu,
ni per cerkvi, obeniga ne veshe,
inu mu ne skodi, ena kriva sodba
alli pravda.

Hieronymus

Quod scripturæ sacræ authori-
tatem non habet, eadem facilitate
contemnitur, qua recipitur.

*Ignatius in Epistola ad Philas
delphenses*

Sam slisal edne kñr pravijo:
Kadar ne naidem Evangelium per
moich

moich starishih, nezhem verovati.
Takovi Ludem pak uest rezhem:
Daso meni moij starishi, IESVS
Christus, kateri tuga ne slusha, ta
bode vprizho pres vse Gnade
pogublen.

PAPISTI.

TIpak menio inu uzho, da nes
usveti mpismu vse tu sapisa-
nu, kar k'Veri slishi, inu kar ie
nam karschenikom kisvelizhaniu
nashimu potreba: Tamuzh, da ie
stoprav ishe vezh drusih Artikul-
lov, od Mashe, kadila, kropila,
shegna, krishme, pildov, Alta-
riov, vic, odpustkov sa denarie,
godovnih postav, coelibat. &c.
pote skusi Rimske Skofe, Pape-
she, skusi Koncilie, stare ozhance
inu uzhenike postavleni, kateri bi
se taku dobru imeli verovati, inu
bo do od njih shacani inu dershani,
sa Boshjo besedo, kokar tu samu
svetu Boshie pismu, stariga alli
noviga Tertanice

Testamenta, menuiozh da oben
isvelizhan nei, kŕjŕ iŕh ne dërshí.
Iŕhe vezh pŕueio svetu Boshie
Písmu inu pravío, da ie tamnu
ínu nesastopnu. Satu ye prepoŕ
veduio bratí vŕím kŕjŕ plate ne
bríjeio. Inu tukâr íenam vernu inu
ŕtanovítnu, to hvalo bí ímelu od
Papasha, od Konciliov, inu od
Rímŕke cerkve. Obtore tudi ne
ote dopuŕtítí, da bí tu samu Boŕ
shie písmu bilu ŕodâc, Rihtar, ta
sama prava Regula allí shnora pra
ve kârŕhanske vere inu Religíona.
Tamuzh, da bí se íjmelu od vere
ínu Cerkovnih rézhí ŕodítí inu
verovatí po Dekretih inu postá
vah Papasha Rímŕkíga, Ozhakov
ínu Konciliov. Tih Buque inu
Píŕma ŕo níjm prava verna ríŕnía
zhna ŕtanovítna Boshia beseda.

In libro de
expresso
Dei verbo.

Kokër Staníŕlaus Hofíus en
Kardínal píŕhe; Mí papíŕtí pak
ozhmo Boshíjo volío od nebes
përŕŕezhí, inu nekar samuzh tím
Lutheranom (kŕjŕ sa ŕvoío inu
nekar

nekar sa tih Píŕmov manungo ŕé
bessedíjo) tamuzh tudi tím svetí
Píŕmom (katerih tulíkaí drugaké
ínu kríve íslageŕe napreí pèrneŕo)
ŕapovédát vŕŕopítíŕe, inu kar nam
bode voŕŕhíl res odítí uní nebeskí
Moíŕŕter, tu ozhmo, kokër to ríŕ
ŕnízhno zhíŕtò besedo Boshío,
ŕpodobno zhástío, gorívsetí. Inu
ozhmo veliko vezh níega govoŕ
rechíga posluŕhatí (kokër, tudi
prorok pravi: Ías zho posluŕhatí,
kaí vmeni Gospod govórí) koŕ
kër, da bí se k' tím prasním ele
mentom allí postavam dërshalí.
Sakáí neí potreba, da édan velíku
na píŕmu sná, tamazh da ie od
Boga uzhen. Saníkèrna íe ta muŕ
ía, kŕjŕ se na píŕmu postavi. Sakáí
píŕmu íe ena ŕtvar, inu prasán es
lement, allí rézh. Ne ŕpodobíŕe
kârŕŕheníku, da on velíku na ŕtvaŕ
rí víŕŕí. Boga ímamo posluŕhatí.
Inu níega besede od Nebes ŕŕez
zhi, da náŕ poduzhe. Srezhart
íe ta, pravi David, kateríga tí
F uzhíŕh

uzhih. vgljhi vishi naf ishe današ
šni dan uzhi, kokèr nekadaí te
ozhance inu proroke, Prepovedal
ie Christuf, da neima vezh Moiš
strov bitl, kâr ie edan sam nash
Moister v'nebesih. Sato posluš
šhaimo pòklonivšhi, kai Boshie
velizhastvo skusi samiga Proroka
šnamí govori, inu savèrsimo ta
mèrtvi element tiga písmá.

PRIZHE.

NA prizho lete svoie Manūge
inu uka, v'letim artikulu, inu
tudi uvših drusih, peliaio leta
svoj fundament: Da so oni sami
ta prava Katholiska Boshia Cer
kov kitera bi bila od samih Apосто
sov inu njih Iogrov risnizhnu to
verosusami preiela: Inu da íetaku
svetaš verigaduha polnainu ris
snizhna, da ne more tudi nistar
kai kriviga uveri postaviti, spos
nati alli dèrshati. Da bi bil Chris
stuf nie inu nih imenovane zhlo
veske

zhloveške postave meinil, kadar
ie kšvoim Iogrom govoril: Iest
bi vam imel ishe vezh povédati,
Alli tu bi vam sdai preteshku bi
lu. Kada pak pride sveti risnizh
ni Duh, ta vas vse nauzhi, inu
vas bode na risnico pelial. On ne
bode (merkai) nistar sam od sebe
govotil, támazh kar sam íest vâ
govoril, tiga vas bode opominal,
On bode mene zhastil, Sakai bo
de od moigavsel, inu vam osna
nik. Merkai njih duha, ako sam
zhesse ne prizha.

RASLOZHENIE.

NA tu vshe ti, moi Brataz,
sam spmitli, akuse ti raíšhi
ozh štími Evangeliskimi, besede
Boshije, katera le Boshie zhasti
ishe: Inu po kateri sami naf bode
Bog na sodnijdan sodil: Alli ští
mi papisti tih zhloveških tudi
marksakih postav, kateri le zhlo
veske zhasti

inu imenia gledaio, dërshati:
Ozhli raishi Bogu alli zhlovetu
verovati: Spomissi, gdo te ie
stvaril: gdo odrëshil: gdo ti bode
vezhni leben dal: Gdo ie vsiga,
mogoch: gdo risnizhan alli las
shnik: Bog alli zhlovik: Nei frë
de, Edno alli drugu spomissi
inu dërshi.

DRUGI AR
TIKVL OD PORODNIGA
Grëha inu zhloveske
nemozhi.

DE ORIGI-
NALI PECCATO ET
libero arbitio.

EVANGELISKI.

Ti veruio

TI veruio, uzhiu inu sposna
io, da smo vsi, kar nasie pod
solncom (pres Iesusa Christusa)
v Adamu inu od Adama greishni,
krivizhni pozheti inu roieni: Tu
ie, da nës mo samuzh krivi alli
dolshni inu tei smerti podvërshë
ni, sa tiga volio, kâr so nashi
starishi vparadyshu Boshio sapos
ved prestopili, ramuzh da ie tudi
nasha natura, porod alli sârce,
vtim stanu inu dianiu alli sloshë
bah proti Bogu skashenu inu od
Hudizha prevsetu: Taku, da vsi
od Adamoviga semena roieni,
smo po eni strani mërtvi, tu ie,
nistar ne premoremo kai Bogu
përietiga, dobriga, svetiga, ia
sârca lamï mislici govotiti, sturiz
ti: po ti drugi kvlimu hudimu
nareëni, nagnieni, shivi inu di
vij, predan bomo od Boga is
vode inu svetiga Duha po Boshij
Besedi preroeni. Inu ishe po um
preroistvij inu përviniãh svetiga
Duha, gote se nas ishe ta stara
F 3 kosha

kosha alli Mefu dèrshí, óstane
vnaš dostí slípote inu hudobe, kite
ra supèr Duha, Boshio sapoved
ínu novíga zhloveka voiskuje.
Satu ne bode inu ne more oben
zhlovik na tím svetu nigdar, skusi
lastno svoio mvzh allí dobra dela,
malu ní veliku, pred Bogom praš
vizhan biti, vboshíjo Mílost, inu
kvezhnimu lebnu priti.

PRIZHE

NA prizho lete vere oní leta
Písma Boshia stavio. Vih
Genes. 6. pèrvih Buqvih Moysesovih sam
Bog letaku govori inu prizha:
Zhloveku sarce iele samuzh hu
du od mladih nog. David ta sve
psalm. 51. ti Prorok inu krallsam Bogu toshi
ínu od sebe pravi: Pole, Iest sam
cèlu krivizhan pozhet, inu Gre
shnika me ie moia mati rodila,
Tebi alli pred tabo sam gul Gréb.
Jeremias

Jeremias Prorok pishe: Tu zhlo Jerem. 17
veskusarce ie pregnanu hudu inu
cèlu slomlienu, da se ne more sgru
tati. Inu David od vsih Zhlovekov
govori: Porisnici, pravi, Zhlove psalm: 49
ki neso cèlu nistar vredni, lashni
ki so veliaki, dabiñh na vago alli
peso, postavil, bi manie koker nizh
potegnili, Item sveti Paval kRi Rem. 3.
lianom na 3. Neiga pishe, kije bi psalm. 14
pravizhan bil, da bi ti le eniga nei psalm. 53
gakije bi rasumel, nega, kije bi po
Bogu vprafhal. Vsi so se sablodili,
kmalu so nistar vredni ratali: Neig
ga kije bi po do bruti delal, neiga
dabi ti le eniga, Ena od pèrta iama
ie njih getlu, siesikom so galufal
kazhi trup te pod njih gobcom:
Njih usta so polna kletia inu slosti
hiti so na nogah kri prelivati: Sa
trenie ter konzhanie ie karsazhne
io inu sture. Inu pottiga miru neso
sposnali:

fposnali : Nei le straha Boshijga
 v njih ozheih. Item Zhlovesku sar
 ce ie enu sovrashtvu proti Bogu.
 Sakai postavi Boshij nozhe po
 kornu biti, inu ne premore tudi
 pokornu biti. Item en Zhlovik po
 svoim rodu inu naturi ne more
 parietu nistar, kar ie Boshijga Du
 ha. Sam Kristus tudi prizha:
 Caro non prodest quidquam: Mese
 su ne valia nistar. Iest veim, pra
 vi sveti Pavel vshe karichen od
 sebe, da vmeni, alli v moim shi
 votu ne prebiva nistar dobriga:
 Sine tuo numine nihil est in ho
 mine. Pres gnade sveriga Duha,
 nei vzhloveku nistar dobriga, se
 poje v Cerkvah, Inu verhu vsiga
 siga prizha svetu Pismu vdolti
 mestih, Davli Ludie alli neverniki
 so pod Hudizhovo oblastio : da
 njih Hudizh vsvojih rokah inu v
 strikih derishi inu po svoei volij
 iesdi, slipi, drashi inu khudimu
 poriva

Inu

INV TAKO so tudi nashi star
 prvi ozhaki verovali:

*Justinus Martyr in Epist. ad Zenam
 et Serenum.*

Mismo sgul Mesu inu vdobrih
 tudi nistar dobriga ne prebiva.
 Sato ozhmoli sdravi biti, treb
 ie da Arcata naprosimo, Tako bo
 mo sdravi.

Augustinus de Spiritu et Litera

Zhloveska muzh alli slobod
 schina ne valia kdrusimu, tamuzh
 kgrsheniu ako risnice pota grishi.

Item in Sermonc 10.

Refan, zhlovik ie velike mo
 zhi imel, kadar ie stvarien bil.
 Alli steim kar ie grshil, njih ie sgu
 bil. Ti Ludie so nehvaeshni proti
 Milosti Boshij, kateri veliku per
 s sodijo,

PAPISTI.

Tl pak uzhió inu pravio, da ta porodni Gréh ie le enu messe, nu pohotenie allí shelia. Inuda ie tu fárceta dúsha íshecèla atèr sdrava. Dataku en Zhlovik, íshe predan ie odsvetiga Duha preróien, slàstno svoio mozhio allífrai volio, se sna inu premore kMilostí Boshij pèrpraviti, Boshijo beledo saftopíti, inu faj nekoliku do brusturiti. Potle pak, sdarom Boshijm, popolnoma postavo Boshio inu íshe vezh kokèr Bog veli, sturiti inu dopèrnefti. Inutako nebesa sebi inu drugim saflushiti, íshe huilhi so ti stari Papisti uzhió. Naí si tis adafhni novi veliku o te tajjati, popravliati inu se pobulshati: ex Angelo tenebrarum, in Angelum lucis se transformando.

RASLOZHENIE.

Natu

pèrfodlo, tel vogi ískasheni naturi.

Augustinus Epistola 107

Od rèshiti od hudizhovè oblasti ie en dar Milostí Boshie nekar zhlovelke mozhí. Ena muzhie, dém te Gnade, katero nam ie pèrnefal Chrístruf, nekar Adam pèrvi, kateri ie vsó Milostí sebi sgubil. Mozh íe Milostí Boshie, da Gréh prozhvsame, nekar te postave, katero greh pokashe, inu faj od Greha ne pomaga.

Chrysostronus dominica 1 adventus
Somnia 35.

Vfaki zhlovik po naturi nei le samuzh Gréshnik, tamazh tu di val è Greh, koker pravi Apostol Smo bilí pro naturi Otroci tuga sèrda.

Papisti.

NAtu vshe ti moi Brat sam
 premisli: ozhli raishi Bo-
 shij besedi verovati, alli tim kateri
 pres vsiga Boshijga Pisma, inu
 supèr toshbo vsih Svetnikov,
 zhloveka taku hvalio inu povsdi-
 guio, da le en napohlevni Farise-
 ostane, nikar se sa vbosiga greh-
 nika sposna, Christusu timu Ar-
 catu poda, inu pravico tèt vezhni
 leben dobi, h'kateri ofèrti ie sice
 po naturi naklonjen. Kokèr soti
 Judovski Farij proti Christusu
 diali. Smo li mi tudi slipi? Inu
 mari ti ne bodi, kàr pravio knam,
 Ay vi Boshie Pismu ne sastopite,
 Tu vam ie tamnu, vi ie krivu is-
 kladate. Nistar nei, rèci: Ieli tam-
 nu alli krivu, kàr sam Bog govori
 letaku: Zhlovešku sàrce ie le sa-
 muzh k'hudimu nagnjenu
 od mladih nog.

Treti

TRETI AR^m

TIKVL OD EVANGELIA

Christusa, vere inu
opravizhania,

EVANGELISKI.

TI uzhió, veruio inu spo-
 snajo, da kokèr ta postava,
 sàrd Boshij inu niega ostro pra-
 vico, nasho pak krivico inu Smèrt
 nam rasodeva? Tako proti sam
 Evangelion na snanie daie to
 Gnado inu veliko Milost Nebeski
 ga ozheta, kako, da se svoiga edi-
 niga lubesniviga Sinka Iesusa
 Christusa obubil inu na svèt poslal
 vtumetu, kateri ie vsheskusi svo-
 io pokorshino inu tèrplenie, tu-
 kai na Semlij, vse ulnu zhlovestvu
 (kateriga zhlovestva Grèhe ie bil
 na se vsel) réshil: inu sdai sedi
 vnebesih na disnici Boga vsiga,
 mogochiga kokèr nash Krall,
 velikifar

veliki Far inu Srednik, Inu posthi
laiozh, Apostole Vzhenske inu Pre
digarie, pusti po vsim svetu predi
govati inu osnaniti pokuro inu
odpuschanie grehov, Inu veli tim
kir ote Boshjo Milost, odpustak
Grehov, inu ta vezhni leban imes
ti, da se Karstio inu veruio na Iesu
sa Christusa, kateri vshe kuli greh
ni kveruiena Christusa, ta bode
pres lastnih dobrih del, sablon
pred Bogom pravizhan, svet, Sin
boshj, et bizh vezhniga lebna, Prei
me svetiga Duha, kateri nega vshe
ponovi k' dobrim delom. Inu ta
daj vshe more, kokèr ie sic dolshã
en karichenik Bogu inu Blishno
mu slushiti.

PRIZHE.

NA prizho inu potèrenie Iete
svoie Vere, pelaio oni Iete inu
druge

druge vezh besede inu prizhe sve
tiga Pisma. Karstnik IOHannes
pravi. Postava ieskusi Moysesã da,
na. A Mylost inu risnica ieskusi
Christusa iskasana. Sveti Paval,
Kar ietej postavi nemogoche bilu
Kâr ieskusi Mefu bila shibka po
stala. To ie sturil Bog, inu ie po
slal svoiga Sina vti stalti grehni ga
mesã, inu ie Gréh pogubil v me
skusi Gréh, dabi Pravica od postã
veteriena, vna se dopnila. Chris
tus sam prizha: Tako ie Bog Svet
lubil, da ie samoediniga Sin udal
da Vskateri, kiji veroie na nega
ne bode pogublen, tamazh ta ves
zhni leban imel Sveti Paval: Bog
ie bil Christu som inu se ie svetom
spravil, kâr nei ijn nih Grehe par
sodil, inu ie meyu nami to besedo
odriga spravljenã postavil. Obto
smomi kokèrti poslani na Chris
tusovim mestu, Sakaj Bog sku
si na opomina, Sato proslimo na
Christu

Joan. 11

Rom. 8.

Joan. 3.

1 Kor. 4.

Christusovim mestu, spraviteť
s' Bogom. Sakai on ie t'iga, k'ijr
nei greha snal, k'gr'ehu sturil, da
bi mi pravica, katera pred Bogō
valia. skusi niega hili. Item Sveti
Paval vtim lystu ktim Hebræe
riom: Christus ie p'ershal, da ie
Hebr. 9. on VelikiFar t'iga prihodn'iga bla
ga skusi en veksh' inu ob'lnish'i
Tabernakul, kateri nei srokami
sturien, tu ie k'ijr nei tako sturien,
On tudj nei skusi koslovo inu te
lezho krij, tamuzh skusi svoio krij
enkrat vt' svetu not'ars'hal, inu ie
enu vezhnu odr'esh'rvu dobil. It'e,
Hebr. 10. Leta velikiFar, kadar ie pr'inos
all' offer sa Gr'eh'e pr'inosil, kateri
vekoma t'erp'i, fedi vshe na des'
nici Bosh'ij, inu zhaka nap'rei, ta
ku dolgu da negovi sovrashniki
podnoge negove bodo polosheni.
Sakai sednim pr'inosom ie veko
ma dopolnil ie, kateri bodo po
svezheni. Item: Christus sa tu
Hebr. 2. kar vekoma ostaia, ima enu vez
ghnu Farstv'u. Obtoie tudj vselei
isvelit

isvelizhati premorete, kteri skus
si nega do Boga stopio. Inu shivi
vselei, inuproš' sa naf. Sveti Petar: **Aktor. 16.**
Iesusu Christusu vsi Protoki pris
zho dado, da skusi nega Ime vsi
ri, k'ijr na nega veruto, odpustak
gr'ehov dobio. Sveti Paval Mi sna' **Galat. 2.**
mo, da zhlovik skusi d'ha te post'a **Rom. 3.**
ve ne bo pravizhan, tamuzh le
skusi vero na Iesusa Christusa. Item
Is Gnade all' po Milosti ste vi is
velizhani skusi vero, inu tu nikar **Eph' 2.**
is val, Bosh'ij dar ie, nikar po tih
delih, da senihzhene hvalia

Inu tako so verovali, spos
hali inu sato, nekar sa Papeshko
vero mat'rani, ti p'ervi stari Ozha
ki, inu svetniki.

Ambrosius in Epistolam ad Romanos.

Ti, k'ijr n'eso skusi postavo
mogli ohranieni biti, bodopo Mi
losti Bosh'ij skusi VERO isveliz
hani.

G . Ia .

In cap: 11. Epistole ad Romanos

To ie Bog tãrdnu odlozhl, inu postavil, SAMO VERO, skusi katero bodo vsih Gréh tsbrifani da kadar nãso Ludie obeniga upania skusi Postavo imeli, bi oni od Milosti Boshãe ohtanieni bili. Ravnu taku govori In 1, Epistola ad Corinth: cap. 1.

Idem in Epistola ad Galatas:

Apostol pravi, da nel oben Zhlovik pravizhan sposnan, sa volio dobrih del te postav. Sakai vsi ti kjr so kul pravizhni, ti so od Boga pravizhni sposnani is vere, kakãr Abraam, Isaak, Iakop inu vsi drugi Svetniki.

Chrysostomus in epistolam ad Galatas.

Iudieso diali: kateri postavo ne dãrshe, so pogubleni podvãre shem. Paulus pak prizha, ãara, kjr postavo dãrshi tu ie, kjr ozhe skusi lvoia dobra dela pravizhan biti

biti) se preklet. Proti pak, kjr ne dãrshi postavo, ta ie dilesãan sdrã via. Vezh so Iudie diali, kateri se na SAMO VERO sanese, ta ie preket. Paulus pak proti mozhnu sprizha, da kjr se na samo VERO sanese, ta ie shegnan inu isvelizhan

Gregorius (ib.) adversus pelagion.

Tadaj smo pravizhni, kadar se sa Gréhniko sposnamo, inu kadar nãsha pravica, nekar vnašhim kãltnim sãslushenju, tamazh v Boshij Milosti storij.

Augustinus sermo. 60. de verbis Domini

Arãnia vsih duhovnih ran, inu edinu odrishenie inu plazha sa Gréh vsih, ie verovati na Christusa.

Idem. Toti fiducia certitudo mihi est in pretioso sanguine Christi, qui pro me effusus est.

Augustinus.

Svetãam, kãr si me ti Bog posve til kãrãam od tebe preiel. nekar da biãam bil imel, tamazh kãr si ti dal kãr iest neããam imel.

¶ 1 Summa

SVMMA Ambrosius pra
vi: Tu ie od Boga tērdnu postav
licnu, da kyr veroie na Christusa
ta ie is velizhan pres del, skusi **SA
MO VERO**, katera sabstō is
Gnadepreime odpuschanie Gre
hov. Edno takovo možno prizho
imash tudi Esaie, na 45.

PAPISTI.

TI pakuzhio inu pravio, da ie
Christus rēl nash Odrēshenik
inu Isvelizhar, kīr ie sa nasho inu
sa nashiga sdravia volio nasveit
prishal inn tērpil: Alli taku, da en
vsakateri po sebi, kateri ozhe od
Grēhov reishen inu popolnoma
isvelizhan bitī, more tudi, polak
te Gnade inu saslushenia Christu
soviga, svoemi lastnimi dobrimi
deli, almoshnio, molitvo, ruma
niem, Mashami, inu sdērshaniem
tih Ceremony inu postav od te
Rimke Cerkve postavljenih, sy
Boshio Milost inu ta vezhni leban
saslushiti

saslushiti: inu slasti sa te pregrehe
po tim kārstu sturjene sadosti stur
riti. Inu aku te kateri kai samudil,
da si nei sam sadosti nebes saslu
shil, ta bi imel od Munihov inu
Fariov si kupiti njih dobra dela,
katerih oni taku obylu imajo, da
kateri le denarie alli blagu knijh
Cerkvom inu Klostrom pērvoli
sashtafa, ta popolnoma odpustak,
tudi sa naprei dobode. Christusa
rēl imajo sa srednika inu Velikiga
Ierea: Alli taku, da tudi divico
Mario inu svetnike polak Christu
sa k' srednikom mediatore stavio:
skusi katerih proshnie tēr saslu
shenie bi imeli vsi vbosi Greshni
ki Milost Boshio, odpuschanie
Grehov inu ta vezhni leban si spro
fiti inu sadobiti, Inu sai, pār tu
likai Pomozhnikih zbitati, soli
v Boshij Gnadi alli ne: bodoli is
velizhani alli ne. Rokēr so tu sada
vnijh Konciliu v Trentu sposnali,
inu vselei poprei uzhili.

petrus a Soto in assertatione fidel de
Bonis operibus.

To se ima védt, po manungi te
Katholiške Cerkve da imase na doš
bra dela, katera se skusi Gnado Boš
shio sture, tako upanie postaviti,
da so célu potrebna inu pridna ktiš
mu, da shnimi sa nashe Gréhe saš
dosti sturimo, lèrd Boš hij vtolaš
shimo, inu vezhni leben dobimo.

PRIZHE.

Prizh némajó drusih, tamazh
Moysefovo postavó: Inu Ias
kopovo Epistolo: katera saš nistar
ijm ne pomaga: kokèr sam njih B.
Thoma sprizha.

RASLOZHENIE.

NA tuvshe ti, moš Bratac, gleš
daš ozhli raishí so všemi svetš
niki, proroki, Iogri s divico Marijo
inu

inu Martijniki, eniga samiga praš
viga od Boga is voleniga, oblub
leniga, postavléniga inu postlaš
niga Isvelizharia, IESVSA
CHRISTVSA praviga Boga
inu Zhloveka sposnati inu imetiš
Alli tuliku, n kar od Boga, tamš
azh od Papasha inu niegove Rim
ške Synagoge postavlen h, smilleš
nih Isvelizharjev alli Iesufov, ijšš
kati, verovati inu moliti, pres vsiš
ga svetiga Pisma, Ia supèr vse Bos ^{Matth. 24}
hie Pismo, kateru prizha inu pravi ^{Act. 4.}
danei obeniga Imena alli rézhi
podnebom, skusi kateru bi mogš
liti biti isvelizhani, tamuzh to ime
IESVS CHRISTVS: Katerine
ostane pàr tim nauku inu veri Chri
stufovi, ta Boga néma, pravi Ioan
nes Evangelista.

ZHETERTI ARTIKVL, OD

OD SAKRAMENTA SVE
TIGA TELESA

Tu ie
Od Vezherie; inu od MASHE,
EVANGELISKI.

TI uzchio, veruio inu sposnaio,
da ie Iesuf Christuf nash Gof
pod eno Vezherio postavil inu
sam obhajal, sapovedaiozh, da se
ima taku do sodniga dne dershati
inu obhajati: V kateri se skruhom
niega pravo Telo sa naf danu iei,
inu svinom niega prava krij sa na
shih Grehov volio prelita, pie,
inu taku stim Sakramentom ta sa
vesa alli Pund tiga noviga Testa
mentā naredi: Inu tu vse na prizho
inu spomin te smetri Iesufove Chri
stuf ove. Inu kokēr ta Kārst, taku
leta Sakrament se ima cel, taku do
bru tim krij nēso farij, kokēr Far
om deliti inu prejeti.

prizhe

PRIZHE.

NA prizho lete Vere stavio oni
samete besede inu postavio
Christufovo, katero so tēre Evan
gelisti, inu potlesveti Pavāl svestu
sapisali. Katero oben zhlovik, ko
kēr druge Boshie postavē, neima
rasvesati alli prestaviti.

Matth. 26.
Marci. 14.
Luce. 22.
Matth. 5.
Galat. 3.
1 Kor. 11.

Inusa risnico ti sice po vlim
blnim pismu Boshijm ne bodesh
nikeir nashal to nai manhi zhārko
alli besedico, da hi bila od Boga
ta Papeshka Masha postavlena,
alli dershana od Christufa, Apo
stolov, pērvih Ozhakov te prave
Cerkve, tako inu stim imenom,
kokēr to sdai ti Papeshki farij de
she alli slushio. Ti stari kārsheni
ki inu Ozhaki okuli 600. let po
Christufovim roistvu nēso dru
gako Vezherio dershali alli Ma
shovali kokēr sdai ti Evangelitki.
Prizhao, Iustinus, Chrisostomus
Donysius

Dionysius, Augustinus, Ireneus
Platina, &c. Da bi predolgu, ne bilu
bi oteli sadoosti prizh postaviti.

PAPISTI

TI pakleta sveti Sakrament
dile na dva dela: alli stuka. Edā
imenuio Masha, Edan pak, Vezhe
rio alli Obhailo. Inu letaku vtim
Artikulu uzhiu inu dershē. Da se
tudi sdai vtim novim Testamentu
eno Farstvo, kokēr ie bilu pod star
rim sakonom, Inu da ie Papesh ta
Velikifar, summus Sacerdos aut
Pontifex, ki jr ima pod sabo Masho
nike, Farie inu Levite. Tekadar on
alli niega Skoff shegna, pravi, Jest
tebi dam Oblast ofrovati sa shive
inu mērtve &c. Inu da njih prinof
alli offerie njih Masha, Od katere
sdai pisheio, kokēr so poprei vselei
pisali, uzhili inu verovali, da ieen
offer alli plazhīlu sa grēhe. Propi
tiatorium

tiatorium Sacrificium *Etia vestit*
offer: Taku, da kokēr ie sam Chri
stus Iesus, vkērvavi staltj cruento
modo (kokēr sami govore) na kris
hu grēhe vsiga olniga sveta plati
sanie sadoosti sturil: Taku ishe vsak
dan vsakateri Mashnik incruento
modo, nikar vkērvavi stalti. Vtei
Mashi, inu sto Masho plati te
Grēhe vsakateriga po sebi pomaga
inu rēshī Ludi od duhovnih inu
telesnih nadlog, rēshīh isvic po
maga sa bolesni, dobru vreme,
sa shivino, &c. Od Vezherie pak
taku govorio, da ieen obhajlo,
Communion vsim kārshenikom
fariom tudi gmain. Alli taku unar
da se ima vtei Vezherij samuzh
to telo vtei stalti kruha vseti inu ne
kar vtei staltj tiga vina, tudi ta krij

Christusa

Christusova, Sada pak obljubi
inu oie nam obedvei stalti dati, inu
ishe vezh, da bi le orelispet knijh
Matthi inu Veri stopiti.

RASLOZHENIE:

NAtu vshe moi karschenik, spo
mislí, ozhlí raishí sJesusom
Christusom inu Svetim Pavlom
dershati, alli stimi, kateri pres vse
oblasti inu sapovedi Boshije, eno
tako veliko rezh alli reshni offer
Propitiatorium sacrificium, smis
lilo inu dershio, vkiterim inu skare
sim ote stoprav Ludem od Grehov
pomagati, super ta edini pravi
opfer alli prinof Jesusa Christusa
kateri ie senim prinofom svoim na
krishu en shjak vse popolnamapo,
svetil, kako si vtim tretijm Artiku
ly od svetiga Pavla slishal. En sa
crilegium, tarvina inu gnusnu
shmaganie Boshie ie, tajiti, da bi
nal Christus sam popolnama bil
odreshil:

PETI

PETI ARTI

KVL.

OD ZHASTI INV MOLE
NIA TIH SVETNIKOV.

EVANGELISKI.

TIuzhio, verujo inu sposnaio,
da ie molitva ena rezh, katera
slishti samimu vsigamogochimu
stvarniku Bogu. Kokèr tada ob
dan zhlovik na Svetnike ne veroie
Tako tudi neima na nie klicati alli
nijh moliti, od njih mertvih, inu
kijr neso vprizho, pomuzh super
Grehe, serd Boshij, vezhou pogu
blenie, telesne bolesni merslico,
shleso profiti &c. Tamazh ima
samuzh Boga vsevidechiga inu
mogochiga moliti, inu niemu sa
mimu so vsemi boshijmi slushba
mi slushiti, Ima tudi samiga Jesu
sa Christusa sa nashiga srednika p
shnika inu besendika imetiskusi
kateriga

kateriga profnihe. tēr saflushentē
Bog nam Milost iskashe.

PRIZHE.

Roma. 10: **N**A prizho tiga imalo oni leto
Pis no Boshie: Sveti Paval
pishe. Kako bodo molili tiga, na
kateriga nēso verovali? Sam Bog
vrih petih Buqvah Moysefovih
govori lerako, Moli Gospoda Bo-
Deut: 6: ga tvoiga inu niemu samimu slu-
shē, Skusi Davida Bog tudi veli:
psalm. 96. Klizhi name kadar ti hudu gretako
ti zho pomagati, inu ti me bodesh
sahvalil. Sveti Paval pishe: Christuf
sa to kār vekoma ostaja, ima enu
1. Cor. 7. vezhnu farstvo, Obto on tudi
vedan is velizhati more te, kateri
skusi niega do Boga stopio, inu
1. Joani 2. on shivi vedā, inu pofsi sa nal. Inu
Ioannes Evangelista pishe, Otrō-
ci moj, to vam pishem, da ne grē-
shite

shite. Inu ako kateri pak bode grē-
shil, tako imamo eniga Besednika
pēr ozhetu, Jesufa Christufa pra-
vizhniga. Inu on ie kīr sadosti
sturi inu plati nashe Grehe.

Obedan, ne pride kmoimū
Ozhetu, tamazh le skusi mene
pravi sam Christuf. Ne stojj tudi **Joani: 14**
nikeir, po vsim ulnim Boshijm pis-
muda bi mi imeli svetnike, ali
bodi lih Divico Mario moliti Tiga
neitudi oben kārshenik nikoli stu-
ril vrei vishi, kokēr Papisti.

Inu tako so ti stari kārsheni
ki tēr uzheniki verovali inu, uzhi-
li:

Epiphanius lib: 3: contra haereses.

Pravi, da so bili kecarij katere on
imenuie Rollyridiane, ti so uzhili
da

Da se ima divica Maria moliti, njih
ofrovati, inu luzhi shgati, Katere
on svari. Inu ozhitu pravi, da se ne
ma divica Maria moliti, Beri sam
zhe nozh verovati.

Ambrosius in Epistolam ad Romi

Ta, nekar le samuzh prepovei
svetnike moliti, tamazhsvari tudi
ostro tekijr pravio, Da mi skusi
svetnike do Boga pridemo, kokèr
skusi slushabnike kenimtu Kraliu.
Inu pravi, da ietu ena misera excu
satio.

Lih taku tudi Augustinus in libro
de vera religione.

Idem de heresibus Ad quod vult deus

SEcce ipsius (scilicet Carpocra
tis) fuisse traditur socia quæ
dam Marcellina, quæ colebat ima
gines Iesu & Pauli, et Homeri et
Pythagoræ adorando, in censumq;
ponendo

Satu ie ena Haidovska kriva
navada inu gèrdu malikovanie,
rako te svetnike, slasti Mèrtve, mo
liti, Inu tako malu bodo Sve niki
stim zhaszheni, da vezh bodo
shmagani. Svetnike pak sa verne,
priate Boshie, inu isvelizhane
sposnati, inu zhasstiti alli sposhto
vati, po njih veri inu vernim delu
sturiti, gdo bi tako preklet bil, da
bi to rajl?

PAPISTI.

TIpak uzhio inu kratko ote i
meti, da se ima Divica Maria
suseb, kokèr pomozhnica, stèd
nica inu besednica par Bugi, zha
stiti inu kokèr Kralica nebelka
moliti, Inu potle vsi svetniki inu
svetnice, kokèr tudi nashi pomo
zhniki, Isvelizharij inu proshniki.
Sato njm tudi Cerkve sidiatio, M
she slushio, pilde stavio, te iste tur
di zhasstio inu molijo: kni rumatio
molitve njm poio, postio, timu

H

52

sato boles an, unimu sa drugo po-
trebo, tei sa vezhnu sdravie, drugi
svetnici sa telesnu, cèlu po Aydov
skim gnusnim malikovanju, slushi
o, kokèr njih Salve Regina prizha
kàr povsod poio:

Sdrava, o Kralica Mati te
Milosti shivot, slatkost inu upa-
nie nashe, sdrava. Ktebi vpjemo
strannici Sínove Evini, ktebi vs-
dijhemo toshech inu iokaiozh vs-
tém solsnim dolu. Nato tada, ott
nasha Odvetnica, unetvoie milo-
stive ozhi knam obèrni: Inu Iesu-
sa shnegani sad tvoiga telesa po-
stijm strannenij allí revij nam po-
kashi, o milostiva o dobra o slatka
divica Mati Maria.

Inu na vsh svet v'enim Him-
nu poio tako: Chorus sacratus
Martyrum, Confessio sacerdotum
& Virginalis castitas, Nos à pec-
catis Abluat.

RALOZHENIE.

Natu

Natu vshe ti moi Bratac ras-
mislí ozhli raishien Aydovski ma-
likovac biti stimi Papisti, kokèr en
pravi verni kàrschenik stimi Evan-
geliskimi:

SHESTI ARTIKVL OD PA- pesha inu Cerkve,

EVANGELISKI.

TI pravio uzhió, inu sposnaio
da ie Papesh svojim dvorom
ta pravi skusi Daniela, Christusa,
svetiga Pavla inu Ioannesa osnanie
ni, inu sdai skusi sveti Evangelis-
on ozhivotani supèrnik Christu-
sovi, kateri se Christusu inu niego-
vimu svetjnu Evangelju supersta-
vi. Obtoreti kateri sadaise niega
svero dèishe, niega postavom
pravskusi dade, inu sagovaraio,
te Evangeliske, kateri se samiga
Evangelia inu Christusa dèrshe,
preganiaio, inu morjio, ti nèlo
vezh prava kàrschanika Cerkov,
stokrat manie imaió, to mozh, *Joh. 16s*

H 2 da

so mozh, da bñ e mogli kai krivi-
ga uzhitì ali postaviti: Tamuzh
da so leti ta prava gmaina Boshia
inu Christusova, tēr soli vRimu
alli VVittembersij, Vlublani ali
vKonstantno poly, kateri Iesusov
vo stimo poslušaiō, Niega samis
ga saodrēshenika inu srednika svoi
ga sposnaiō, svetefakramēte zhistu
po Christusovi postavi, obhaiāio,
Risnico ozhtusposnaiō, inu sa
tu krish nosñio ali tērpe, Ako ie
lihdosti tudi hudish smot meyni-
mi, kokēr lūlke meypshenico

1. Cor. 14. 10.

PAPISTI.

Ti pak menio inu uzhslo, da
so oni ta sama edina Katholiska
Boshia Cerkov: sunai katerebi ne
bilu ni Boga ni isvelizhania. Inu
da so ti Evangeliski, (kateri so Pa-
peshu kokēr Antichristu supēr)
ta Antichrist, ta kriva Cerkov,
kecarij, kateri se imajo smezhom
inu sognom konzhati inu pomos

ri t

riti. Inu od vsiga kārshanskiga inu Joann: 16.
nebelkiga sdravia lozhiti: kokēr tu
onipo Christusovim prerokova-
niu, rozhnusture.

RASLOZHENIE.

NAto vsheti, o karfchenik, ras-
lozhi inu spomislì, hkateri
Gmaini se ozh pēdrushiti? Spo-
mislì nasai, na Artikule Vere. Spo-
mislì, kai Daniel kai Christuf, kai
Pausuf, od Antichrista pravio:
Inu premerkai, kateri del bulieta
snamania Antichristusova ima:

DAniel Antichristu leta sna-
mania da,

Daniel. 12.

I. Da bode vse po svoei misli
sturi.

II. Bogu super se stavil, inu
grosovitu mu super govoril.

III. Vseh svoih rizheh srezho
imel.

IIII: Sa Boga svojih starishih
H 3 nistar

nistarrodil.

V. Sa shensko lubefan ne maril

VI. Boga Maušin slatom zha
stl.

VII. Svoie priatele, inu pomo
zhniže sblagom inu zhaftio daro
val.

2. Tessa. 2.

1. Timo. 4. I. Vcerkvi Boshij sedil, inu se
2. Timo. 4. zhes Boga vsdigoval, inu da se ie

vshepar niega zhasu sazhel.

II. Da pride slashnivimi zaihti
inu zhudefami hudizhovimi.

III. Da mu Ludie bodo silnu ve
rovali.

III. Da bode nidi prepovedat
iefti, inu se sheniti; kokër ie sturil
kmalu Gregorius Papesh sedmi
tiga imena

V. Inu da kposlednjmu zhasu
bode skusi sveti Evangelion ozhi

2. Petri. 2.

tovan. Petrusudi pravi da bode

skurbarij inu nezhistosti vdan. II.

da bodo satajli Gospoda, kijr jih
ie odrèshil. III. Gospolchino fe
shtali. III. Da bodo Simoniaci,

inu

inu Vero predaiali; kokër ie sdev

nu edan Papeshnik od Papeshnih

Farijev dial. Venalia nobis;

Templa Sacerdotes altaria, sacra

Coronæ. Ignis thura, prec s, Cœ

lum est venale Deus; Beritudi kai

sam Kristus, inu Euangelista Jos

annes pisheta od AntiChrista; Inu

spomilsi, vBoshijmstrahu, pres ni

da inu so vrashtva kateri del Evāge

liski alli papeshniki, ta snamania,

na sebi imajo?

2
M:ntate:9
Poza.

M:rtth: 24.

Apokal: 18.

S A V E R S H E N I E.

Slisnalsi moi karschenik te na
Vekshi poglavitnishi Artikule, sa
katerih volio se ti Evangeliski kar
scheniki stimi Papeshkimi stritao
inu prepiraio. Inu vkaterih ne mo
re obē zhlovik neutralishbiti. Dru
ge veliku vezh, katere se letih kokër
udi svoie glave dèrshe, sam pustil
Karneso tako potrebni, kckër leti.
Lohkopak bi bilurifnico sposnati,
ina se is tih sadanjih smot srovnati
da

da bi ludie vezh na Boga, kokèr na
Zhloveka gledali. Da bi Christuf
na svétu svojo Cerkovio mogoch
inu bogat bil, da bi prava Vera sov
rashva inu pr ganani ne imela.
Da bi tudi Papesh vsakimu svojo
vest frai pustil, inu nekar stakovo
svoio inu siga sveta sillo smezhom
inu ognom svoje statute, inu vero
brasil, inu vludi sillil, ni tudi sbla
gom siga sveta jih slepil, Inu kokèr
lekuli nashim ti piani Nembei,
inu nekatere sekte, (katerih Papesh
tyo deserkrat vezh ima, kokèr tu
di pianih inu kurberskih fariev) vu
zhitizheio Tako sai letu, inu
drugu nekar, timu velshimu delu
slasti Modrim inu Mogozhim
na potu lesni, da vezh krivico, sa
pokoia inu shivota volio, kokèr

salnico, sa krisha volio lubijo. Bog

imilise vseih teth, kije
ishe slepi vtã
miledc:

AMEN.

PESAM INV MOLITOV, DA BOG SVO IO CERKOV PRED ANTL

Christusovo tèt po
svétno syllo
ohrani.

I.

O Bog Ozha nebeski Krall,
kije sinaf ktvoijm sinomsbral
K'tebi stari inu mladi,
Mi vsi kije smo sdai na semlij,
V'nadlogah v'skèrbih klizhemo
Skus' Jesusa te prosimo,

II.

Pomagai lubi Stvarnik nash
kije nash v'nadlogah nashih snash
Nadloge slefo nash obshle,
Tvoio Cerkov sdai oblege,
Sovrashniki h'te resdreti,
Nafote shiveposhreti,

Sa

III.

SA volio befede tvoie
Te Svere Evangelie,
 To muzh Boshijo nam vsim ver,
 V'pokuri isvelizhanim, (nim
 Katero milostivu si
 Nam dal v'tim lubim Jesusi,

III.

TV nijn shal vsarcu reshku dei
 Kâr se njm risnica povei
 Da dianemilli zhloveske
 Postave stare papeshke
 Bogu ne slushe so sabstion
 K'pravici Pred Bogom sa lon.

V.

AMpak Befeda Boshia muzh
 Je prava sama svitla luzh
 Ta nam sveiti v'nalhi tammi
 Nasvêstu v'sveti Rai spremi
 Nas troshita visha posveti,
 Druguzh rodi t'er ponovi.

Inu

VI.

JNu nal zhistu vse uzhi
 Da nei par nafedne mozhi
 Da smokasheni grehniki
 V'porodu v'delih krivi zhi
 Neiga kijr bi prav Boga snal
 Po volij niega shivil dial.

VII.

SAtu ie Bog Sinka Postal
 Nasvêr v'ru zhlovestvu k'nam
 Ta ie sa nal martro t'erpil (dal
 Nam vsim vezhni leben dobil
 Kijr vshe kârshen nain veroie
 Pravizhan ie shivil boje.

VIII.

VTaki Veri lubi Boga,
 Moliga koker ozheta,
 Vero dêrshi v'dobrim t'er slim
 Slushi Bogu iuu blishnim
 Vtaki Veri vesel sa spi
 Dusho Telo Bogu srozhi.

Tiga

IX.

T Iga bni ne dopuste
 Tamazh polak tudi stave,
 Dela svoja sallushenie,
 Mashe mერთvih luči proshnie,
 Kadilu inu kropilu,
 Ore da bi pomagalu.

X.

S Atu naf slu sovrashio,
 Sinu naskrivu dolshio
 Da bi Svetnike shmagali,
 Dobru diat prepovedali,
 Gosposchini sopèt bili
 Smote svade sazheniali,

XI.

O Btu Ozha te profimo,
 Sârcom k' tebi sdiuémó
 Ti vésh da syllo tèrpimo
 Syllo setei ne vbranimó
 Tvoio Cerkov tèt sle tvoie,
 Skus' muzh tvoio obaróie.

Ne

XII.

N E dai dabi nafhe mestu
 Shibku pod krishom zagalu
 Da bi shivot vezh lubili,
 Tebe Dusho sapustili
 Vsihtudi tih Bog smilise
 Kijr she slipi v' tammi side.

A M E N.

MATHEI NA XXIII.

Inu se bode predgovor leta Euangelis
tiga Královstva / po vseim ulnim soef
en / Epristi ofeim Ludem. Jau tadai
pride sodni dan.

DRVKANV
V' REGENSPURGI
SKVSI, IOANNESA
Burgera.

MARZO 84 5P

PALATINA | V | 2008 | int. 1

Faksimile po izvodu iz knjižnice
BIBLIOTEKA APOSTOLICA VATICANA

Roma
Sign. 21585

TRUBAR – KRELJEVO PISMO

ADAMU BOHORIČU
Ljubljana, 1. avgusta 1565

Ob bolj ali manj redkih knjižnih izdajah naših protestantov se je ohranilo tudi lepo število njihovih pisnih dokumentov (npr. zbirka Trubarjevih pisem). Med temi pa je posebno znamenito pismo, ki sta ga iz Ljublane poslala Trubar in Krelj v Krško, napisal pa Krelj. Zaradi tega smo pismo v faksimilu uvrstili v to izdajo. Original (na enem listu) je v Drž. arhivu Slovenije; naslov je na prvi strani.

Doctrina et pietate eximio viro
Adamo Bohorichio, liberalium artium
Baccalario, Domino et fratri in
Christo observando

Salutem à Domino, scilicet, in vno omnium primum
servatore.

Honerrimissime viri. Non dubitamus te perspicere ac non
imel deplorare tristem hanc hanc hanc regionem patrice rostra
calamitatem ac barbariem: utpote, in quibus bonarum artium
honorumque studiorum contemptus et neglectio pajm
iam tripiter dominatur. Sed inquam omnes, quotquot in
barbaricam calamitatem vixi sentiunt, etiam suas preces,
studium, consilium et operas ad eam profugandam no-
biscum intenderent coniungerent. Nos etenim, qui ac-
tuum precipue, scholis, Ecclesie, ut sinistra manus, opus
esse, huic cura ab initio summo Audio incubimus, ac

tandem proceris nostra provincia, nihilum supplicando
et instando pernoctans, ut ad instaurandam elegendam
frequentiorem Scholam huc Labaci auxiliium ab sumptibus
benigne liberalitatem promiserint constituerint. Eam enim
et sollicitudinem nunc in primis nobis imposuerunt, in se
ipsis nos clementer, statim inimum aut alterum in rem
bonam, literarum, nostratem, διοργαντων πονων accesserit.

* Quare cum intelligamus, te ad istum scholasticum curam,
strum et laborem promovendam, propter ingenij, Doctrinae
ac executionis usum, idoneum esse, et intelligere, quia pro,

* impium seu non
delectantem laborem.

ipote communi patria amplectenda et honoranda sit, ora,
mus te vehementer. in sum ac nomine, Dominum nostrorum
provincia, uti primo quoque tempore ad nos Labacum venis
venias, que possimus tecum coram, si videbitur, de singulis de
liberare et statuere, alia fide, speramus, quam, Sugcaberis, et
olim tibi fecerunt. Expectabimus in rem quoque tunc sui,
ipsum respondere. Vale, Labaci Calend Augusti. Anno. Sa.
innotis Domini M. D. LXXV

Tua Humanitatis, Apudis

Periniv Teubergis

nr. f. Fuldae

Sebastianus Cellarius

PREPIS IN PREVOD PISMA

Doctrina et pietate eximo viro Adamo Bohorichio, liberalium artium baccalaureo, domino et fratri in Christo observando.

Salutem a domino Jesu, unico omnium piorum seruatore.

Humanissime uir. Non dubitamus te perspicere ac non semel deplorare tristem hanc harum regionum patriae nostrae calamitatem ac barbariem: utpote, in quibus bonarum artium humaniorumque studiorum contemptus et neglectio passim iam turpiter dominatur. Sed utinam omnes, quotquot istam barbaricam calamitatem uerè sentiunt, etiam suas preces, studium, consilium et operas ad eam profligandam nobiscum intenderent coniungerentque. Nos etenim, qui agnoscimus praecipuè, scholis ecclesiae ut sinistra manu opus esse, huic curae ab initio summo studio incubuimus, ac tandem proceres nostrae prouinciae multum supplicando et instando permouimus, ut ad instaurandam erigendamque frequentiore scholam hic Labaci auxilium atque sumptus benignè liberaliterque promiserint constituerintque. Eam curam et sollicitudinem nunc in primis nobis imposuerunt iusseruntque nos clementer, statim unum aut alterum uirum bonum, literatum, nostratem, ἄρχον ἰὼν πόρον accesere. Quare cum intelligamus, te ad

istum scholasticum conatum et laborem promouendum propter ingenij, doctrinae ec exercitationis usum idoneum esse, et intelligere, qua pietate communis patriae amplectenda et honoranda sit, oramus te uehementer iussu ac nomine dominorum nostrorum prouincialium, uti primo quoque tempore ad nos Labacum sitò uenias, quo possimus tecum coram, si uidebitur, de singulis deliberare et statuere, alia fide speramus, quam Sagrabienses olim tibi fecerunt. Expectabimus interim quoque tuum scriptum risponsum. Vale. Labaci calend. augusti anno seruatoris domini MDLXV.

Tuae humanitatis studiosi

Primus Truberus m. s. subscripsit

Sebastianus Crellius m. s. scripsit

Nadvse učenemu in pobožnemu možu Adamu Bohoriču, svobodnih umetnosti bakalavreu, čislannemu gospodu in bratu v Kristusu.

Zdravje od Gospoda Jezusa, vseh pobožnih edinega rešnika!

Veleomikani mož! Ne dvomimo, da dobro poznaš in neredko obžaluješ nesrečno kulturno zaostalost naše ožje domovine, saj je prava sramota, kako se vsepovsod šopiri zaničevanje do lepih umetnosti in zanemarjanje duhovne izobrazbe. Toda ko bi le vsi, ki to bedno rovtarstvo v resnici občutijo, hoteli združiti z nami svoje želje in gorečnost, svoje misli in delo ter z nami vred napeti vse sile, da mu

napravijo konec. Zakaj mi, ki nam je posebno jasno, da so šole cerkvi potrebne kakor leva roka, smo ti stvari že od kraja posvečali največjo skrb in prizadevnost in smo naposled z mnogimi prošnjami in moledovanjem pripravili prvake naše dežele do tega, da so dobrohotno in širokosrčno obljubili in določili denarno pomoč za ustanovitev javne šole tu v Ljubljani. Zdaj so nam naložili predvsem to skrb in nalogo ter nam milostno ukazali, naj nemudoma poiščemo in pridobimo enega ali drugega dobrega in izobraženega moža, domačina, takega, ki se ne bo plašil truda. Zato pa, ko vemo, da si ti po svojih zmožnostih, učenosti in praktičnem znanju kakor ustvarjen za pospèh tega šolskega poskusa in dela in da razumeš, kolikšne ljubezni in časti je vredna skupna domovina, te po ukazu in v imenu naše deželne gosposke srčno vabimo, da pridi o prvi priložnosti k nam v Ljubljano, da se utegnemo, če se ti bo zdelo, pogovoriti in odločiti s teboj o nadrobnostih, upamo, da z drugačnimi pogoji, kakor so te nekdam pretentali Zagrebčani. Čakamo tvojega odgovora. Zdrav bodi! V Ljubljani, dne 1. avgusta v letu Gospoda Odrešenika 1565.

Tvoje omike vneta častilca

Primož Trubar s
svojo roko podpisal
Sebastijan Krelj s
svojo roko napisal

Prevedel Anton Sovre.

SPREMNA BESEDA

sèrcu ohranil inu je otrokom svojim ostril, inu od njih govoril, sedeč doma v hiši tvoji, ali po potu gredeč: kadar ležeš inu vstaneš.»

V sodobnem prevodu je ritmična stilizacija z drugačnim izborom nekaterih besed, z opustitvijo deležnikov in spremembo prilastkovega besednega reda zabrisana, s tem preoblikovana v strogo, prozaično zapoved: »Te besede, ki ti jih danes zapovedujem, naj bodo v tvojem srcu. Zabičuj jih svojim otrokom ter govori o njih, ko bivaš v svoji hiši ali ko hodiš po potu, ko se ulegaš ali ko vstajaš.»

Kreljevo avtorstvo potrjujejo naslednja dejstva: uporaba Otročje biblije, imenovane Kreljev katekizem, vse od njenega izida do Bohoričeve začetnice *Elementale Labacense cum Nomenclatura trium linguarum latinae, germanicae et sclavonicae* v 80. letih 16. stoletja (domnevno okrog 1580) na stanovski šoli, predvsem pa izid Kreljevega prevoda Spangenbergove *Postile*, natisnjene leto kasneje prav tako v Regensburgu (*Postila Slovenska* 1567) z istim alfabetom in istimi normativnimi jezikovnimi smernicami, kot jih zaznavamo v Otročji bibliji, pa tudi Kreljevo bivanje v Ljubljani od leta 1563 do njegove smrti 1567. Tako je to tudi iz pedagoških vidikov zanimivo delo v slovenskem protestantskem knjižnem repertoarju dobilo oznako *Kreljeva Otročja biblija*. Sodobni raziskovalci hrvaškega protestantizma deloma sodijo, da je njen pravi avtor Kreljev znameniti učitelj, protestantski teolog

Matija Vlašič-Illirik. Ker ni podpisan nihče, gre kvečjemu za njuno skupno delo.

Knjižica, ki obsega 64 listov, je razdeljena na različna, vsebinsko se povezujoča in poglobljajoča, metodološko premišljena zasnovana versko-idejno pereča poglavja, kot so: vsebina vere, iz nje izhajajoče stanovske dolžnosti verujočih ter izpostava bistvenih razlik med protestantskimi in katoliškimi verskimi dogmami (Rajhman.). Že omenjeni biblijski navedek na naslovni strani naravnost simbolično naglašča namen in vlogo priročnika, posebej predvidenega za izobrazbo (uvodni nov Alfabetarij kot učni pripomoček za branje) in versko vzgojo mladega rodu (katekizem z dodatnimi teološko motiviranimi poglavji, ki naj učencem razkrijejo »čisti nauk«), vsebinsko in količinsko prilagojenega zahtevam pouka in stopnji dožemanja učencev.

Podobno kot že Trubarjev prvi slovenski Abecednik (1550 še v gotici) in njegova predelava (1555 že v latinici; Rajhman) predstavlja tudi *Otročja biblija* na prvi »delovni strani« novo abecedo, imenovano ALPHABETUM SLAVONICUM. Ta se delno razlikuje od Trubarjeve po znakovni sestavi in glasovni postavitvi, do katere je prišlo zaradi ugotavljanja glasovnih vrednosti slovenskega jezika ob soočanju z latinskim pismeno-glasovnim sestavom (Trubar v svojih abecednikih) in »staroslovenskim«, glagolskim ter cirilskim sestavom, prečrkovanim v latinico, kar zgovorno potrjujejo prav »starosloven-

ska« imena črk, (sestavljalec alfabeta v Otročji bibliji). Uvedba stalnih znakov za sičnike in šumnike, izpopolnitev glasoslovnega sestava z glasovnimi vrednostmi, ki jih Trubar ob soočanju z latinskim sestavom ni zajel (l', n', c', o), je napovedovala kočljive pravopisne spremembe v jeziku, ki si je šele utrl pot v tiskano knjigo. Običajni tabeli samoglasniških zlogovnih kombinacij kot zgledov za osvajanje osnovne tehnike branja sledi latinsko-slovenski slovarček 24. ključnih besed, pomembnih za razumevanje biblijskih verskih pojmov in simbolov, temu pa spet vsebinsko pomenljivi odlomki iz Janezovega evangelija kot primeri za kratko bralno vajo. Nič ni zapisano brez neke globinske vzročne zveze. Gre za premišljeno izpostavljeno uvodno napoved osnovnih verskih resnic, ki so predmet razlage bistvenega dela *Otročje biblije* – katekizma v petih jezikih.

ZAČETAK KATEHIZMA KRANSKIGA obsega 12 strani, zasnovan pa je v obliki dvogovora med očetom in »detetom«, kot že v Trubarjevem Abecedniku 1550. Vlogo verskega vzgojitelja opravlja oče kot poglavar družine, ne mati. Katekizemska verska vsebina je zajeta in razčlenjena v »6. štukih ali delih« vere: 1. Deset zapovedi, 2. Apostolska vera, 3. Očenaš, 4. Pridigarstvo, 5. Krst, 6. Obhajilo, katerih hierarhična razvrstitev ne ustreza nobenemu znanih katekizmov za otroke, tj. niti Trubarjevi priredbi Brenza niti Lutrovemu Malemu katekizmu.

Način razlage verskih resnic – kratke, jedrnate, pretehtane definicije brez sledi pogovorne zgovornosti, za katerimi tiči jasna teološko-znanstvena misel, logičen in zbran način mišljenja – vse to kaže izjemno teološko in filološko izobraženo, samostojno opredeljeno osebnost.

Posebnost *Otročje biblije* pa je še v dejstvu, da se katekizemski del ponavlja v petih jezikih, kar ponazarja določen družbeno-jezikovni položaj okolja, ki mu je delo namenjeno. Slovenskemu katekizmu, ki je ob straneh edini poleg italijanskega opremljen s kratkimi povzetki in polemičnimi pripombami, sledi na 10. str. Katehizmus Hervatski, temu nemški, latinski in italijanski. Razlog večjezične predstavitve ni naveden. Vse kaže, da gre za ponazoritev realnega stanja: slovenski jezik je v trajnem stiku s sodobnimi jeziki sosedov (Hrvati, Nemci, Italijani) in jezikom humanistične izobrazbe – latinščino.

Katekizemskemu besedilu v petih jezikih sledita še dve vsebinski poglavji le v slovenščini: poglavje o stanovskih dolžnostih verujočih – BOŽJE POSTAVE – ter polemično zasnovano poglavje – ANTITEZIS – o spornih pogledih na verske resnice »evangelskih in papistov«. Le-te so ponovno zajete v 6. »artikulih« (1. Od besede božje ali svetiga pisma, 2. Od porodniga greha inu človeske nemoči, 3. Od Evangelja Kristusa, vere inu opravičanja, 4. Od zakramenta svetiga telesa, Tu je od večerje inu od maše, 5. Od časti inu molenja tih svetnikov, 6. Od papeža inu

cerkve). Sporni pogledi na ta vprašanja so sistematično obravnavani po enotnem vzorcu. V izhodišču je nauk »evangeljskih«, ki ga podkrepijo PRIČE, – številni citati ustreznih mest iz biblije in »prve cerkve katoliskih očakov« (tipičen znanstveno-dokazovalni postopek) kot dokaz za nezmotljivost dogme »evangeljskih«. Z njo je soočan nauk »papistov«, iz stališč obojih izhajajoče RAZLOČENJE pa je dano v premislek verniku, ki naj se na podlagi jasno predstavljene in utemeljene verske resnice (svobodno) odloči za nauk EVANGELJSKIH ALI PAPISTOV.

To poglavje prav izrazito razkriva radikalni »flacianistični čisti verski nauk«, predmet sporov s »fili-pisti«, to je, z zmernejšo Melanctonovo protestantsko strujo, ki ji je pripadal tudi vodilni slovenski protestant – Trubar. *Otročjo biblijo* zaključuje značilna Kreljeva »PESAM INU MOLITOV, da Bog svojo cerkev pred Antikristusovo ter posvetno silo ohrani.« Kakor je naslovni citat iz dekaloga napoved, uvod v vsebino *Otročje biblije*, tako je omenjena pesnitev v verzno obliko prelit povzetek dramatičnega teološkega, verskega spora, ki ga obravnava zadnje poglavje.

Tako zasnovana, v zagonetnih okoliščinah v Regensburgu natisnjena *Otročja biblija*, je pri slovenskih, hrvaških in nemških raziskovalcih protestantizma zbujala pozornost ter zastavljala vrsto

vprašanj, na katera so z različnih zornih kotov skušali odgovoriti.

Zakaj je delo anonimno? Kdo je pravi avtor *Otročje biblije*? Kakšen namen se krije za to ostro domišljeno idejno zasnovo *večjezičnega katekizma* in drugih poglavij? Izvor in cilji novega alfabeta itd.

V idejno-vsebinskem pa tudi v jezikovnem pogledu nakazuje *Otročja biblija* določen odmik od Trubarjeve teološke usmeritve in njegove jezikovne ubeseditve. Vsebinski odmik je bil prepoznan kot zametek flacianizma v slovenski protestantski književnosti oziroma protestantski skupnosti v Ljubljani, kamor se je nagibal predvsem Klombner; privrženec »čistega nauka« pa je bil tudi S. Krelj, podpisani prevajalec, prireditelj *Postile Slovenske* (flacianista C. Spanngemberga). Na njeno organsko zvezo z *Otročjo biblijo* je že bilo opozorjeno.

Hrvaški raziskovalci protestantizma, predvsem obsežnega Vlašičevega znanstvenega teološkega dela v latinskem in delno nemškem jeziku, vidijo v prireditvi novega alfabeta (*Alphabetum Slavonicum* – »slavonski«, slavenski, celo hrvaški alfabet, tako termin razlagajo v hrvaških obravnavah *Otročje biblije*) in idejno-vsebinski zasnovi *Otročje biblije* Matijo Vlašiča-Illirika, velikega humanista, po rodu Hrvata iz Labina v Istri. Nanj je pomislil že prof. F. Kidrič, ko je analiziral delo ter zaman iskal njemu ustrezno predlogo (1924). Vendar je gotovo, da Vlašič ni pisal v slovenskem jeziku; po letih

prekinitve z domovino bi težko pisal tudi v hrvaškem jeziku, kar sam priznava. Besedilo *Otročje biblije*, razen že omenjenih neslovenskih katekizmov, pa je napisano v za svoj čas skladensko zelo prožnem slovenskem jeziku z bogatim slovenskim besediščem, v jeziku, čigar posamezne pojave je v glasoslovno-oblikoslovnem pogledu mogoče zemljepisno-narečno že opredeliti. A-jevska barva kratko poudarjenega in nepoudarjenega polglasnika (bratac, pakal), dokaj dosledna pisava soglasnikov *ń*, *I* in *é* itd. nujno vodijo v primorski jezikovni prostor. V poštevi pride v danem času le Krelj, doma iz Vipave, Vlašičev slušatelj v Jeni, njegov sodelavec v Regensburgu, od koder je po Trubarjevem posredovanju 1563 prišel v Ljubljano. Kot jezikovno dobro izobražen in teološko razgledan flacianist, privrženec »čistega nauka«, je dobro poznal idejne razsežnosti, znanstveno metodo in jezikoslovne nazore genialnega učenjaka. Nedvomno je sprejemal in razvijal, populariziral njegove teološke smernice, bil tako rekoč v danem primeru ubesedovalec njegovih spoznanj v slovenskem jeziku, ne pa prevajalec.

Ustrezna tiskana predloga *Otročje biblije* ni odkrita; dokazana je delna ujemanost s češkobratriškim katekizmom J. Jirke »Catechismus der Rechtgleubigen Behemischen Brüder« iz leta 1554 (V. Burian) ter idejno-vsebinska navezava na prvo hrvaško protestantsko tiskano knjigo »Razgovaranje

meju papistu i jedin luteran« (Antun Senjanin, Padova 1555), ki je domnevno Vlašičevo delo (B. Schmidt), morda Vergerijevo (Franičević). Zveza s češkobratriškim katekizmom ne preseneča, saj je bil Vlašič zavzet raziskovalec husitizma ter poznavalec knjižne produkcije češke oziroma moravske bratske skupnosti. Izpričani so celo njegovi osebni stiki z njenim škofom in vodilnim knjižnim ustvarjalcem, avtorjem znamenite češke slovnice (*Grammatika Česká*, 1571), Janom Blahoslavom (M. Mirković). Slovenski in hrvaški biblijski prevajalci so tudi poznali njegov prevod Novega testamenta v znameniti Kralicki bibliji, ki je po Ungnadovem posredovanju prispela v Ljubljano.

Bodi že kakorkoli, z vidika slovenskega knjižnega glasoslovja in pravopisa je v zvezi z *Otročjo biblijo* zelo važno vprašanje: kdo je sestavljalec njenega novega alfabeta – ali Vlašič (mnenje Hrvatov) ali Krelj, kot mislijo slovenski raziskovalci protestantske književnosti? Za drugo trditev obstaja več dokazov. Vlašič ni tako dobro poznal slovenskih glasoslovnih pojavov kot Krelj, le-ta pa je poznal glagolsko in cirilsko slovstvo, razen tega v Kreljevem prevodu Spanngenbergove Postile v uvodu zasledimo sporočilo o nastanku »nove ortografije«, natisnjene na prvi strani *Otročje biblije*, pa tudi Postile Slovenske, ki je prav tako leto kasneje (1567) izšla v Regensburgu, kjer pa je Krelj naveden kot prevajalec (Sebastianus Krelius tim kir

bodo leto Postilo brali, zdravje od Boga prosim). V uvodu je nakazana tudi drugačna zamisel o slovenskem književnem jeziku (za kar se Flacius ne bi mogel čutiti poklicanega), ki neprikrito zanika vsesplošno ustreznost »Gospod Truberjove kranjščine« v slovenskem jezikovnem prostoru, zlasti v njegovem jugozahodnem narečnem področju – in to v smislu jezikoslovnega načela »proprietas linguae.«

Krelj pravi: »Leto Ortografijo Slovenski ga Pisma (podčrtala M. Orožen) smo mi (plural majestatis!) z véstjo inu z dobrim svitom zastopnih bratov tako postavili. Inu spomislili tudi na več našiga imena inu jezika ljudi, kir so okuli nas, Dolence, Istrjane, Vipavce &. Kateri skoraj povsod čistéši slovenski govore, kakòr mi po Kranju inu Koroški deželi, do polu nembški. Inu so edni navaženi na to staro Slovensko, Hèrvatsko tèr Čurilsko Pismo . . .« Zato je »ali saj gledati, da se latinski puštabi na mestò naših starih Slovenskih, kolikèr je mogoče v glihi moći postavijo, Inu ta Ortografija dèrži, katero našiga jezika idioma inu natura potrebuie, nekar kakòr oče vsaki v svoji Vasi ali Méstu imeti. Sato sàm spred to staro Abc. po imenih, inu pruti latinske puštabe postavil. (Podčrtala M. O.). Ako kateri Hèrvatsko Pismo zna, da nas tim bulie zastopi.«

Krelj jasno navaja razloge in postopke za ustreznejše prepoznavanje glasov – fonemov, upraviče-

nih v slovenskem knjižnem jeziku, nadalje pa izraža tudi osebno estetsko sodbo o »lepem čurilskem Pismu«, ki bi ga bilo zaželeno še »med ljudi perpraviti«, nasprotno pa je Flacius izrazito usmerjen k latinici.

Med »Ortografijo«, pa tudi jezikovno ubeseditvijo *Otročje* biblije in Kreljeve Postile Slovenske ni bistvene razlike. Krelj jo določa na podlagi glasoslovnih svojstev slovenskih primorskih pokrajin, očitno z vključitvijo istrskega, čakavskega, (hrvaškega) prostora (nekateri skupni glasoslovni arhaizmi v odnosu do osrednjega in vzhodnega slovenskega narečnega prostora). Za Mija Mirkovića je ta »Ortografija« Vlašičev »hrvatski alfabet« (Alphabetum Slavonicum), ki naj bi bil osnova pravopisne združitve Slovencev in Hrvatov ter pogoj za uvedbo predavanj v materinščini (ustnih in tiskanih) na načrtovani univerzi za Hrvate, pripadnike tednje Ilirije, Slovence-Krajnce, Korošce, Štajerce ter Bezjake (kajkavce), pa tudi Čehe in Italijane v Regensburgu, za katero je v času pregona iz Jene na prelomu leta 1561–62 Vlašić v 29. dneh izdelal koncept (rokopis je ohranjen), ni pa dosegel in dočakal njegove uresničitve. Domnevno Vlašičeva *Otročja* biblija naj bi bil prvi večji jezikovni model univerzitetnega učbenika te vrste. Res je njena predstavitev teološke vsebine s pogostim navajanjem citatov in virov dokaj zahtevna za doraščajočo mladino.

Vendar prevladujoča slovenska besedila v

Otročji bibliji kot tudi njena uporaba na stanovski šoli v Ljubljani in financiranje Kranjskih deželnih stanov kažejo, da je morala nastati iz konkretnih pobud in potreb določenega, prevladujočega jezikovnega okolja, v danem primeru slovenskega.

Njen prirejevalec, pa tudi sestavljalec ortografije more biti vsekakor Krelj, saj ni verjetno, da bi si v *Postili Slovenski* pripisoval nekaj, česar ni napravil. Tudi njegov jezikovni prevod *Postile* zgovorno kaže, da je po njegovem mnenju v korist razumljivosti mogoče in nujno preusmeriti skladnjo in besedišče slovenskega knjižnega jezika od miselnih osnov nemških besedotvornih in skladenjskih vzorcev k pomensko izvirnim, jezikovno »čistim« slovenskim in – »staroslovenskim«. To stališče izhaja iz njegove jezikovne ubeseditve evangeljskih odlomkov in njihovih podrobnih razlag v *Postili Slovenski*, ki je bila soočana (Orožen) s Trubarjevimi prevodi biblijskih besedil (Katekizem 1550, Novi testament 1557–58), pri čemer so se pokazale v jeziku enega in drugega nekatere sistemske jezikovne razlike, odvisne tudi od načelnega pogleda na normativna vprašanja in pojmovanje osnove knjižnega jezika. (Trubarjeva sodobna središčno-slovenska pogovorna osnova, Kreljeva bolj arhaična, jugozahodna ob navezavi na »staroslovenski« bogoslužni jezik).

To njuno različno gledanje (in pojmovanje) na knjižna normativna vprašanja prihaja do izraza na

vseh jezikovnih ravninah; v glasoslovju (in oblikoslovju) se kaže v bolj etimološki podobi nepoudarjenih in poudarjenih samoglasnikov, delno tudi soglasnikov v Kreljevem jeziku *Otročje biblije* in Slovenske postile, medtem ko so za Trubarjev jezik značilne mlajše narečne (osrednjedolenjske) stopnje razvoja. To se kaže npr. v naslednjih nasprotjih: Krelj piše pogosteje *da*, Trubar samo *de*; *ali* – *oli*; *lepo* – *lipu*; *vam* – *vom*; *nam* – *nom*; *jaz* – *jest*, itd. Kreljev jezik izkazuje enotnejši, bolj urejen oblikoslovni sestav; za Trubarja so značilni posamični arhaizmi (*hočo* – *hočem*, *gospudi* – *gospoda*, *sinu* – *sina*) pa tudi mlajši narečni razvoj (*namurji* – *vmurjeji*; *paradižu* – *timparadiži*), bogatejša je Kreljeva besedotvorna izpeljava novoknjižnih terminov po že ustaljenih izvirnih slovenskih besedotvornih vzorcih ter zavestnejše skladenjsko vezanje stavčnih členov in stavčnih vzorcev po pravilih slovenskega ali tudi njemu sorodnih slovanskih jezikov (»staroslovenskega«, kot ga sam imenuje, hrvaškega, morda tudi češkega), na kar kaže zlasti njegova priljubljena raba deležnikov na *-oč / -eč* (*Kristus na desnici božji sedeč*, *Gospod čez vse stvari kraljujoč*).

Ne da bi naravnemu, pogovornemu skladenjskemu izražanju delal silo, se vendarle skuša ogniti v jeziku že ustaljenim skladenjskim kalkom (dobe-

sednim prevodom), ki pa so v Trubarjevih prevodih pogostejši, pomnoženimi še z novimi.

Krelj ravna pri oblikovanju knjižne, skladske in besediščne podobe podobno kot izkušen vrtnar, ki vé, kdaj, kje, kaj in zakaj je treba obrezati mlado drevesce, da bo razvilo pravilno in lepo rast (oblika jezika), da bo kot rodno drevo dajalo dober in obilen sad (razumljiva pomenska vsebina). Tak pristop pa mu omogoča solidna filološka izobrazba, ki jo je bil deležen v Vlašičevi šoli, medtem ko je Trubar izhajal predvsem iz pridigarske tradicije. Kreljeva načelna odklonitev Trubarjeve »kranjščine« se konkretno potrjuje že v njegovi slovenski ubeseditvi Otročje biblije; (Otročja biblija in Postila pa sta verjetno nastajali vzporedno). V obeh se namreč Krelj kaže kot dokaj suveren obvladovalec kontrastivno prepoznavanih slovničnih (in stilističnih) zakonitosti, pravil slovenskega jezika v odnosu do latinskega, nemškega, hrvaškega . . .

Krelju se včasih površno pripisuje »hrvatenje«; ne smemo prezreti, da je izhajal iz jezikovnega območja, ki je po nekaterih narečnih značilnostih zlasti še v 16. stoletju bilo dokaj bližje istrski čakavščini, kot govori »polunembškega« osrednjega slovenskega (in koroškega) deželnega prostora, od koder je izšel Trubar, razen tega tudi v Vipavski dolini obredni, pisni jezik glagoljašev ni bil povsem tuj, saj so prihajali v koprsko in tržaško škofijo. Tako je razumljivo, da je že v *Otročji bibliji*, še bolj

izrazito pa v *Postili Slovenski*, obredne termine – nemške popačenke nadomeščal s »staroslovenskimi« (žegen – blagoslov; puštab – slovo; ofer – prinos; očenaš – molitva gospodnja; kerščanska vera – apostolska vera; kerščenik – kristjan itd.), ni pa izvirov slovenskih terminov nadomeščal z glagoljaškimi ali mlajšimi hrvaškimi, kar je lepo razvidno iz primerjave najstarejših molitvenih obrazcev v slovenskem in hrvaškem katekizmu Otročje biblije (npr. stvarnik – stvoritelj, križan – raspet; gmajna tih svetnikov – občina svetih; Ne prešuštovaj – Ne preljubodejstvuj; Ne govori krivu pričovanje – Ne govori kriva svedočastva; hlapec – sluga; dekla – služabnica, itd.). V svoj tip knjižnega jezika Krelj ni uvajal hrvaških razlikovalnih glasoslovnih, oblikoslovnih pa tudi ne skladske jezikovnih pojavov; »tujek« so kvečjemu pogostejši kot sicer deležniški polstavki. Strukturnih razlik slovenskega in hrvaškega jezika v slovnici in besedišču se je kakor Trubar tudi Krelj dobro zavedal.

Kljub temu pa se njegova jezikovna ubeseditve katekizemskih molitvenih obrazcev in evangeljskih odlomkov delno razlikuje od Trubarjevih (*Katekizem 1555* in *Novi testament 1557–1558*) tako po glasoslovnih, oblikoslovnih kot tudi po skladske podobi, pa tudi v besedišču, kar bo podrobneje prikazano ob drugi priložnosti. Delno je temu razlog že v 16. stoletju različni narečni razvoj slovenskega govorjenega jezika, delno navezava

enega in drugega pisca na različni tip slovenske obredne tradicije, ki se je bolj ali manj samostojno razvijala ob najstarejših samostanskih kulturnih žariščih ali škofijskih središčih. Vipavska dolina je spadala v Kreljevem času pod Oglejski patriarhat (pomembno staro žarišče – *Štivan* pri Devinu), Trubar naj bi za osnovo svojega knjižnega jezika sprejel slovenski jezik mesta Ljubljane, ki je bila v njegovem času že sto let sedež škofije. Da gre za različne knjižno jezikovne normativne smernice v različnih središčih, najbolje dokazuje prav v *Otročji bibliji* iz polemičnih razlogov do »papistov« natisnjeni obrazec *Salve Regina*, ki se po izvornosti v besedišču in skladnji dokaj razlikuje od stiškega. Ta je podobno kot Trubarjev sto let mlajši knjižni jezik, bolj obremenjen s popačenkami nemškega izvora in skladenjskimi kalki. To pa pomeni, da romanski kulturni prostor do tega časa še ni tako globoko prizadel slovenskega besedišča in skladnje, zato je Krelj toliko bolj »tujke« v »Gospod Trubarjovi Kranščini« občutil kot nepotrebne, nerazumljive in ne lepe. V svojih knjižnih delih se je naslonil na izvirnejšo slovensko obredno jezikovno tradicijo jugozahodnega slovenskega jezikovnega prostora, ki se je nedvomno že od zgodnje dobe mogla zgledovati ali vsaj delno soočati tudi z jezikom glagoljašev.

Nad vse pomembno je dejstvo, da se je Kreljeva jezikovna priredba *Otročje biblije* kot prečiščen vzo-

rec slovenskega knjižnega jezika vse do 80-ih let 16. stoletja uporabljala na ljubljanski protestantski stanovski šoli. V dobrih 15. letih je nedvomno uspešno delovala tudi na slovensko knjižno jezikovno izobrazbo. Prav tako je Kreljev prevod *Postile Slovenске*, njena 420. obletnica je letošnje leto, vzpodbudno vplival na razvoj slovenskega črkopisa in pravopisa, knjižne skladnje in besedišča Dalmatinske Biblije. Ne le takrat, pač pa tudi ob normiranju enotnega slovenskega knjižnega jezika sredi 19. stoletja. (A. Janežič, *Slovenska slovnica* 1863).

Brez Krelja, ki je pravočasno opozoril na jezikovne prednosti slovenskega jugozahodnega narečnega prostora in na potrebo kultiviranja mlade slovenske knjižne tradicije ob že preizkušeni slovanskih, bi slovenski knjižni jezik v začetni stopnji razvoja ostajal v preozkih okvirih središčne jezikovne govorne tradicije v tesni odvisnosti od nemškega jezika in s tem nemškega načina izražanja. Njegov kritični glas, združen z dobrim knjižnim zgledom, ni bil zaman. Umrl je mnogo prezgodaj, vendar nam je, podobno kot mnogo kasneje pesnik Kosovel, dal zelo veliko. Krelju je prisluhnil Dalmatin; skupaj z Bohoričem, ki je uprl pogled tudi v slovenski vzhodni, štajerski in panonski narečni prostor (zametek narečnega razlikovalnega slovarja v slovnici in Registru), sta v Bibliji in Zimskih uricah uveljavila Kreljev črkopis, po njegovih smernicah pa tudi uravnavala in razvijala knjižno bese-

dišče v zavesti, da mora biti knjižni jezik Biblije razumljiv vsem Slovencem, pa tudi sosedom Hrvatim, ki niso imeli prevedene celotne Biblije, preko učitelja Vlašiča pa so posredno soudeleženi pri njegovem pravopisnem normiranju.

V tem smislu ostaja prav *Otročja* biblija, skupno delo M. Vlašiča Ilirika in S. Krelja, pomemben kaži-pot v razvoju slovenskega knjižnega jezika v obdobju protestantizma na Slovenskem.

LITERATURA:

M. Rupel, Slovenski protestantski pisci, Ljubljana 1966; Primož Trubar, Ljubljana 1962.

J. Logar: Sebastijan Krelj, Slovenski biografski leksikon. Prva knjiga, str. 565–567.

F. Kidrič, *Otročja Biblia 1566; Otročja Tabla (ali Biblia) o. 1580; Bohoričev Elementale Labacense cum Nomenclatura; Slovenske knjige v protestantski stanovski šoli v Ljubljani 1563–1598; Časopis za jezik, književnost in zgodovino*, L. IV, Ljubljana 1924, 121–139.

V. Burian, *Po stopách česství a české knihy v starším slovinském písemnictví*, *Slavia* roč. VIII, 1929/30, Praha 1928, 1–81.

Katalog razstave: Gimnazije in njihov pouk na Slovenskem do srede 19. stol. Slovenski šolski muzej, Ljubljana 1976.

M. Mirkovič, *Matija Vlašič-Ilirik*, Zagreb 1960.

ISTRA, letnik XIV – 1976 št. 2, 3 in 4: Referati simpozija o Vlašiču Iliriku: J. Bratulić, *Vlašičev udio u hrvatskom i slovenskom protestantskom tisku*, št. 2, 50–57; B. Schmidt, *Polemika oko autorstva Vlašičevog spisa »Razgovaranje meu papistu i jednim luteran«*, št. 2,

57–65; J. Matešić, *Jezikoslovni pogledi Matije V. Ilirika*, št. 3, 56–63; Š. Jurić, *Problematika bibliografije djela M. Vlašiča*, št. 4, 35–41; M. Križman, *O nekim izvorima Vlašičeve jezikoslovne naobrazbe*, št. 4, 16–35.

Matthias Flacius Illyricus 1575–1975. Schriftenreihe des Regensburger Osteuropainstitut. Band 2, Regensburg 1975.

J. Rajhman: Primož Trubar. Slovenski biografski leksikon, 15. zvezek (1982), str. 206–223.

--: *Pisma Primoža Trubarja*. Ljubljana 1986

J. Rotar, *Delo Primoža Trubarja za glagolsko in cirilsko knjigo. Protestantismus bei den Slowenen-Protestantizem pri Slovencih*, *Wiener slawistischer Almanach, Sonderband 13*, 39–57.

M. Franičević, *Hrvatska renesansna književnost*, Zagreb 1983.

M. Orožen, *Stilni problemi Trubarjevega jezika*, *Zbornik XXII. seminarja za SJLK*, Ljubljana 1986, 27–47.

OB KRELJU IN BOHORIČU

Bogomil Gerlanc

V zbirki MLS smo se srečali z avtorjem naše knjige v Dalmatinovi pesmarici *Ta celi Catehismus* (1984 – 19. zvezek) s prevodi svetopisemskih pesmi, natis faksimilov njegovih dveh knjig pa je v programu zbirke že od ustanovitve (1966) dalje. Položaj na knjižnem trgu je sedaj, ko je prišel naš avtor v program, silil k odločitvi za natis faksimila prve njegove slovenske knjige, ker je *Postila Slovenska* preobsežna (nad 350 str.).

Sebastijan Krelj (Vipava 1538–1567 Ljubljana) se je s svojima knjigama prvi pridružil Trubarju, ki je dotlej poslal med rojake že 15 knjig in knjižic ter z njimi vplival na razvoj naše tiskane besede z »vestjo inu dobrim svitom zastopnih bratov«. Od obeh knjig sta se v naš čas ohranila samo po dva izvoda: *Otročja biblija* v Rimu in Londonu (izvod v Ulmu po 1945 ni več v razvidu), *Postila* pa v Regensburgu in na Dunaju¹. Izvod v knjižnici Biblioteca Apostolica v Vaticanu, po katerem je natisnjen ta faksimil, ima signaturo 21883. Od naših 56 tiskov iz tega razdobja (1550–1590) je v tej knjižnici poleg Krelja še edini ohranjeni izvod Trubarjeve Cerkovne Ordninge (1564) ob večjem številu hrvatskih glagoljaških tiskov.²

Kako in kdaj sta prišli ti dve naši knjigi v Rim? Ob verskih naukih Martina Luthra (1483–1546) se je germanski in anglikanski svet bolj in bolj cepil v *za* in *proti*, tj. na papeško in protipapeško stran. Ta nasprotja, ki niso bila zgolj verskega značaja, so vodila v 30-letno vojno (1616–1648) z večjimi in manjšimi spopadi obeh strani in deljeno vojno srečo. Tako so papeški 1623. leta premagali kraljevega namestnika – palatina pokrajine Rhenipfalz ob Renu in reki Neckar ter zasedli tudi glavno mesto Heidelberg, ki je slovelo po najstarejši nemški univerzi in zelo bogati dvorski knjižnici z najpopolnejšo zbirko protestantskih tiskov iz vseh dežel. Ta vojni plen so zmagovalci poslali papežu v Rim. Viri navajajo, da je bilo teh rokopisov in knjig za čez 50 težkih vozil, ki jih je na dolgi poti čuvalo močno oboroženo spremstvo. Ta edinstveni vojni plen je ostal v vatikanski knjižnici ohranjen kot celota z nazivom *Palatina*.

Izvod je zelo dobro ohranjen v mehki vezavi (pergament). Napis na naslovni strani je nebitvenega značaja in naj bi pomenil, da je podpisani A. Pyrm iz Augsburga daroval (*dono*) ta izvod knjige, ki ga je označil kot delo Matije Vlašiča-Illirika. V navedeni Trubarjevi knjigi je kot lastnik podpisan Kreljev naslednik in zadnji superintendent slovenske protestantske cerkve (magister) *Christoph Spindler, possessor*.

Ime avtorja v naši knjigi ni navedeno, vendar je

Kreljevo avtorstvo izpričano že od sodobnikov. Kako je knjiga nastala, kakšen je bil njen namen in zakaj njena večjezičnost, ki jo označujemo kot prvi slovenski šolski učbenik?³

- V iskrenem domoljubju je Trubar želel, da bi njegovo ljudstvo ne zaostajalo za sosedi, odtod tudi njegova velika skrb za šolanje mladine in šolstvo sploh. Pri tem se je zgledoval pri sosedih – Nemcih, ki so ob osnovnih šolah imeli v mestih že tudi šole srednje stopnje za vzgojo ljudi, ki bi zmogli »te deželske in duhovske riči prov rovnati«. Temu pa je ustrezala *stanovska* šola, kakršna je bila že v Celovcu in Gradcu. To je dosegel, ko je bila 1563 ustanovljena v Ljubljani taka šola tudi za stanove Kranjske dežele. Vodil jo je že ostareli Lenart Budina (ok. 1500–1573) do upokojitve, ko ga je nasledil Adam Bohorič, k čemer sta pripomogla prav Trubar in Krelj.

Adam Bohorič, ki je imel izkušnje s svojo šolo v Krškem in je prevzel rektorstvo te šole, si je zagotovil pomoč v prvi vrsti s strani Krelja in prav Otročja biblija je za to najboljši dokaz. V šolskem redu (*Ordo Scholae*) iz 1568, ki se nam ni ohranil, je bila med predpisanimi učbeniki vsekakor tudi Kreljeva Biblija, saj se pojavi leta 1575 v s p o p o l n j e n e m učnem redu!

Ljubljanska stanovska šola naj bi dajala izšolane ljudi za deželne posle in pripravljala sposobne mlade sile tudi za študij na univerzi. Ker je v okvir

tedanje Kranjske spadal tudi del Goriške in Primorske do Reke in čez, je bil jezikovni obseg te šole večjezičnost, tj. slovenski, nemški, hrvatski, italijanski in seveda latinski jezik. Tako knjigo pa je mogel tedaj napisati le naš tudi jezikoslovno najbolj izobraženi – Sebastijan Krelj!

Tako so se ob tej tako pomembni nalogi združili trije naši najpomembnejši kulturni delavci tega časa. Dokument o njih zavzetosti za delovanje stanovske šole v Ljubljani je znamenito pismo, ki sta ga Trubar in Krelj avgusta 1565 poslala Adamu Bohoriču, ki je imel na Krškem slovečo zasebno latinsko šolo. Pismo je odkril dr. Mirko Rupel, zavzeti in uspešni raziskovalec naše reformacijske dobe, ob 400-letnici prve slovenske tiskane knjige. Z objavo tega pisma v verni podobi napisane besede ter s transliteracijo in prevodom dopolnjujemo objavo Kreljeve prve slovenske knjige.⁴

Viri:

¹ Branko Berčič: *Das Slowenische Wort in den Drucken des 16. Jahrhunderts – Bibliographie*. Založba dr. R. Trofenik, München 1968

² *Primorski slovenski biografski leksikon – 8. snopič*, Goriška Mohorjeva družba, Gorica 1982

³ Vlado Schmidt: *Pedagoško delo protestantov na Slovenskem v XVI. stoletju*, Drž. založba Slovenije 1952

⁴ *16. stoletje – burno obdobje slovenske prebuje*. Razstava Narodne in univ. knjižnice – Ljubljana 1984

VSEBINA

<i>Faksimil OTROZHIA BIBLIA (listi):</i>	
Alfabet slovenski	2
Katekizem v slovenskem jeziku	4
Katekizem v hrvaškem jeziku	10
Katekizem v nemškem jeziku	15
Katekizem v italijanskem jeziku	21
Katekizem v latinskem jeziku	25
Boshie Postave	31
Pesmi	61
<i>Faksimil TRUBAR – KRELJEVO PISMO (str.)</i>	
Prepis	130
Prevod	134
<i>Spremna beseda:</i>	
<i>Martina Orožen: Kreljeva »Otročja Biblija«</i>	139
<i>Bogomil Gerlanc: Ob Krelju in Bohoriču</i>	158

MONUMENTA LITTERARUM SLOVENICARUM

20. KNJIGA

Uredniški odbor:

Janez Logar, dr. Branko Berčič, Bogomil Gerlanc, Miha Glavan
in dr. Branko Reisp

Sebastijan Krelj
OTROZHIA BIBLIA

Faksimile po izvodu iz knjižice Biblioteca Apostolica Vaticana
v Rimu in faksimile pisma Adamu Bohoriču po izvorniku v
Drž. arhivu Slovenije v Ljubljani

Spremno besedo prispevala
Martina Orožen in Bogomil Gerlanc

Grafično oblikovala Dunja Furlani-Kofler

Izdala in založila Založba Mladinska knjiga v Ljubljani
Za založbo Borut Ingolič

Natisnilo in vezalo Časopisno grafično podjetje DELO
Ljubljana 1987

1000 izvodov

Velenje
bib 2
KRELJ Sebastijan
Otrozhia

238.1:284.1

0054202

COBISS.SI

KNJIŽNICA KULT. CENTRA
1. NEROTNIK VELENJE

INu te be
Isapovém
cu hranil; inu ne Otrokom tvoim
oltil, inu od njih govoril, sedezh
doma'vhihi tvoij, alli po
potu gredezh; kadar
lesheh inu
vstaneh,

